

สำนักวิทยบริการฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์ งานวิจัย

MAx 128588

แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

นางสาวโซซิตา แก้วอาษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2562

สงวนสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้วิจัย : นางสาวโชษิตา แก้วอาษา

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ท.ดร.ณัฐชัย จันทชุม)
คณบดีคณะครุศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรรณคำ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง)

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วรวุฒ ศิริประเสริฐศรี)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ธีรชัย บุญมาธรรม)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยากานต์ เรืองสุวรรณ)

กรรมการ

ชื่อเรื่อง : แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้วิจัย : นางสาวโซซิดา แก้วอาษา

ปริญญา : ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ อธิชัย บุญมาธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ

ปีการศึกษา : 2562

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องแนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการเนื้อหาในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับเนื้อหาในแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และวิเคราะห์แนวคิดชาตินิยมที่ปรากฏในเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาในวิชาประวัติศาสตร์เป็นประวัติศาสตร์กระแสหลักที่มุ่งเน้นไปที่เรื่องสงครามและราชสำนัก ทำให้คนที่ศึกษาประวัติศาสตร์มองไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดความคับแค้นใจทางประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้ปิดกั้นการศึกษา และปิดกั้นการตอบโจทยสำคัญอันเป็นเป้าหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ และพบว่าแนวคิดชาตินิยมที่ปรากฏในเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 3 แนวคิด คือ (1) แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์ (2) แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ และ (3) แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม ส่วนแนวคิดชาตินิยมแนวเสรีไม่ปรากฏในเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน

คำสำคัญ : แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์ แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ
แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Title : Nationalism concept according to history textbooks of Prathom Sueksa 5 on the Basic Education Core Curriculum 2008

Author : Miss Chosita Kaew-A-sa

Degree : Master of Education (Social Studies)
Rajabhat Maha Sarakham University

Advisors : Associate Professor Therachai Boonmatham
Assistant Professor Dr. Chayakarn Ruangsuwan

Year : 2019

ABSTRACT

Nationalism concept according to history textbooks of Prathom Sueksa 5 on the Basic Education Core Curriculum 2008, aimed to study and develop the historical content in social studies' textbooks for Prathom Sueksa 5 according to the Basic Education Curriculum, 2001 and historical content in history textbooks for Prathom Sueksa 5 according to the Basic Education Core Curriculum, 2008. Furthermore, the study also aimed to analyze the nationalistic concepts that appear in history textbooks for Prathom Sueksa 5 according to the Basic Education Core Curriculum 2008.

The study found that the historical content in the textbooks focuses on war and the royal court that causing those who studied history are resentful with history and also blocked the important answers which are the goals of the history study. Furthermore, the study found that the nationalistic concepts appearing in the history textbook for Prathom Sueksa 5 has 3 concepts which are ; (1) National conservatism concepts. ; (2) Expansionist nationalism concepts and ; (3) Anti-colonial nationalism concepts. The concept of Liberal nationalism does not appear in the history textbooks.

Keywords : Liberal nationalism Expansionist nationalism National conservatism concepts Anti-colonial nationalism.

Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาชี้แนะและช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ อธิชัย บุญมาธรรม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยาภานต์ เรืองสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง ประธานกรรมการสอบ และอาจารย์ ดร.วรวេช ศิริประเสริฐศรี กรรมการสอบ อาจารย์ ดร.ทัชชวิวัฒน์ เหล่าสุวรรณ ประธานสาขา สังคมศึกษา กรรมการสอบ ที่ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นางกิ่งฟ้า ไชยนาม ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยแร่ และคณะครูโรงเรียนบ้านห้วยแร่ ตำบลวังม่วง อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ที่คอยสนับสนุนด้านเอกสาร และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอขอบพระคุณบิดามารดา ที่สนับสนุนและให้กำลังใจจนงานวิจัยสำเร็จด้วยดี คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระคุณบิดามารดาและบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และเป็นกำลังใจสำคัญ ที่ทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
นางสาวโซจิตา แก้วอาษา

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 วิธีการวิจัย	4
1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	7
2.1 แนวคิดชาตินิยม	8
2.2 แนวคิดชาตินิยมในประเทศไทย	11
2.3 ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (โพสโตโมเดิร์น)	13
2.4 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	15
2.5 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	21
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย	33
บทที่ 3 พัฒนาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	34
3.1 เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2547.....	34
3.2 เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2550.....	36

หัวเรื่อง	หน้า
3.3 แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	38
3.4 สรุป.....	44
บทที่ 4 แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	46
4.1 แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี	46
4.2 แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์	49
4.3 แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ	52
4.4 แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการค้าอาณานิคม	56
4.5 สรุป.....	57
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	59
5.1 สรุปผล	59
5.2 ข้อเสนอแนะ	61
บรรณานุกรม.....	62
ภาคผนวก	67
ภาคผนวก ก รูปภาพแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	68
ภาคผนวก ข รูปภาพหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	71
ประวัติผู้วิจัย.....	74

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	
	มาตรฐาน ส 4.1	26
2.2	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	
	มาตรฐาน ส 4.2	28
2.3	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	
	มาตรฐาน ส 4.3	28
3.1	หน่วยการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในแต่ละช่วง	42

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	33
3.1 กิจกรรมฝึกทักษะที่ 16 และกิจกรรมฝึกทักษะที่ 17	35
3.2 ยุคทัศนียภาพ – คำขวัญสไตล์ ‘คิดใหม่ ทำใหม่’	37
3.3 บทความ เรื่อง จารึกพ่อขุนฯ “แหวกประเพณี” เมื่อสละรอย ลอยมาจม อยู่ใน “ศิลาจารึกหลักที่ 1”	40
3.4 นักการเมือง นักวิชาการ นักเคลื่อนไหวต้องคดี พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ	41
2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	33
3.1 กิจกรรมฝึกทักษะที่ 16 และกิจกรรมฝึกทักษะที่ 17	35
3.2 ยุคทัศนียภาพ – คำขวัญสไตล์ ‘คิดใหม่ ทำใหม่’	37
ก.1 แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	69
ก.2 แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	70
ข.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	72
ข.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	73

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเขียนประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทยได้เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งนี้ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาจากชาติตะวันตกผสมผสานกับแนวคิดในสังคมไทยซึ่งการเขียนประวัติศาสตร์จะมุ่งเน้นสิ่งที่เป็นศูนย์กลางของชาติบ้านเมือง เช่น ศูนย์รวมอำนาจ ความจงรักภักดี ความสามัคคี โดยมีเป้าหมายที่ความปลอดภัยของบ้านเมืองรวมถึงความมั่นคงของบ้านเมือง เรื่องดังกล่าวถือว่าเป็นเป้าหมายในการกำหนดการเขียนประวัติศาสตร์ชาติ

กลุ่มผู้บุกเบิกงานเขียนประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทยรุ่นแรก ๆ คือ กลุ่มชนชั้นสูง เช่น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาประวัติศาสตร์ไทยซึ่งมีอิทธิพลต่องานเขียนประวัติศาสตร์ไทยจนถึงปัจจุบัน (สนั่น เมืองวงศ์, 2547, น. 28 - 29) เห็นได้จากเนื้อหาในวิชาประวัติศาสตร์ยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงนับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่ยังเน้นการสู้รบ การทำสงคราม (ขจร สุขพานิช, 2527, น. 127 - 128) โดยส่วนมากฝ่ายเรามักถูกสร้างให้เป็นผู้ถูกกระทำ หากถึงเวลาที่ฝ่ายไทยไปรบก็จะอธิบายว่าเพื่อปกป้องประเทศและเพื่อสร้างคามยิ่งใหญ่ให้กับอาณาจักร และอธิบายถึงวีรกรรมของวีรบุรุษ วีรสตรี ซึ่งโครงสร้างเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ของการศึกษาไทยแทบไม่มีส่วนไหนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถาม หรือหากมีคำถามผู้สอนก็ไม่สามารถตอบคำถามนอกเหนือจากการรอบในแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้ ซึ่งสวนทางกับความหมายประวัติศาสตร์ที่หมายถึง การสืบสวน สอบสวน

ดังนั้นประวัติศาสตร์จึงมีสองระดับ ระดับแรกคือ ระดับที่ว่าด้วยการพยายามเสาะหา สืบสวน สกัดเอาความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ระดับที่สองคือ การเสาะหาความรู้ว่าด้วยประวัติของการเขียนประวัติศาสตร์ (คำ ผกา, 2559, น. 25) อาจสรุปตามแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับลักษณะประวัติศาสตร์ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในอดีตหรือ เป็นเรื่องที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจาก หากเข้าใจความหมายของคำว่าประวัติศาสตร์การเรียนสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ควรเป็นวิชาที่มีการถกเถียง มีการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล โดยมีหลักฐานข้อมูลมาอ้างอิง และมีการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์วิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีเนื้อหาที่เน้นใน เรื่อง วีรบุรุษ - สตรี ไทย กับการกอบกู้เอกราชในแบบเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 5 บทเรียนเรื่อง อาณาจักรอยุธยา ที่ระบุเนื้อหาเกี่ยวสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประกาศอิสรภาพจากพม่า สร้างความมั่นคงให้กับกรุงศรีอยุธยา ในบทที่ 3 ประวัติและผลงานบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา ระบุถึงพระราชกรณียกิจที่สำคัญของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่า ในปี 2135 ฝ่ายพม่านำโดยพระมหาอุปราชามังกะยอชวายกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรฯ จึงยกทัพไปตั้งรับและกระทำยุทธหัตถีชนะพระมหาอุปราชฯ ส่งผลให้ทัพพม่าแตกพ่ายในที่สุด หนังสือชาตินิยมในแบบเรียนไทย กล่าวถึง พม่าในประวัติศาสตร์ชาติไทยที่มีเรื่องราวของพม่าจะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยในประเด็นหลัก ๆ คือเรื่องการทำสงครามระหว่างพม่ากับไทยการกอบกู้เอกราชการปรากฏขึ้นของวีรบุรุษและวีรสตรีรวมถึงเรื่องดินแดนและอาณาเขต (สุนทร ชุตินทรานนท์, 255, น. 100) ดังนั้นเนื้อหาของพม่าหลังจากได้รับข้อมูลเหล่านี้แล้วจะต้องหนีไม่พ้นภาพแห่งการถือดาบฆ่าฟันระหว่างพม่ากับไทย ภาพของการนองเลือดของคนไทยและภาพการถูกเผาเจดีย์เพื่อปล้นเอาทองของอยุธยาเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 อย่างแน่นอน

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการประกาศทำการปรับวิชาประวัติศาสตร์ พ.ศ. 2557 โดยแยกวิชาประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน มีชั่วโมงเรียน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในยุคของ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนได้เข้มข้นขึ้น มีการจัดทำคู่มือการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และหนังสืออ่านนอกเวลา โดยจะนำไปเพิ่มในส่วนของกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยใช้วิชาประวัติศาสตร์เป็นฐานการเรียนรู้ ในการกำหนดกิจกรรม (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2559) นอกจากนี้มีการกำหนดค่านิยม 12 ประการ โดยให้โรงเรียนนำร่องมีการให้นักเรียนคัดลายมือเนื้อหา ค่านิยม 12 ประการ ในชั่วโมงเรียนภาษาไทย และให้นักเรียนท่องจำซึ่งมีบทอาขยานค่านิยมหลัก 12 ประการ โดยให้นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น ป.1 - ม.6 ท่องจำ (ไทยรัฐออนไลน์, 2557) เพื่อให้นักเรียนมีความรักชาติ ปลูกฝังจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี และประชาธิปไตย

ดังนั้นจึงเห็นว่าวิชาประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในยุคของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนที่เข้าถึงได้ง่ายที่สุด คือแบบเรียน ดังนั้นแบบเรียนประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าการกำหนดเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นั้นมีข้อมูลอย่างไร ซึ่งในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่อง วีรบุรุษ - สตรี ไทย กับการกอบกู้เอกราชเรื่อง อาณาจักรอยุธยา ที่ระบุเนื้อหาเกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชประกาศอิสรภาพจากพม่า สร้างความมั่นคงให้กับกรุงศรีอยุธยา และประวัติและผลงานบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาและกรุงธนบุรี ซึ่งระบุถึงพระราชกรณียกิจที่สำคัญของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าเนื้อหาเหล่านี้มีกระแสชาตินิยมปะปนอยู่อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.3.1.1 ศึกษาพัฒนาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.3.1.2 วิเคราะห์เนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น
2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 อารยธรรมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อไทยและภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี

4) หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี

5) หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี

1.3.2 ขอบเขตด้านเวลา

ปีการศึกษา 2560 – 2562

1.3.3 ขอบเขตด้านหลักฐานเอกสารที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักพิมพ์ บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, สำนักพิมพ์ บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีค้นหาความจริงจากเหตุการณ์ และสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ตามความเป็นจริง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการรวบรวมและวิเคราะห์จากเอกสารแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้

1.4.1 หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.4.2 หนังสือแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีดังนี้

1.4.2.1 บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด

1.4.2.2 บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

1.4.2.3 สำนักพิมพ์ บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่อยู่ในช่วง พ.ศ. 2544 – 2562 ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ บทความงานวิจัย และปริญญาานิพนธ์

ในส่วนของการวิเคราะห์และตีความข้อมูลผู้วิจัยได้อาศัยทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (โพสต์โมเดิร์น) ในการตีความแนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งแบ่งชาตินิยมออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ชาตินิยมแนวเสรี ชาตินิยมแนวอนุรักษ์ ชาตินิยมขยายอำนาจ ชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม

การนำเสนอผลการวิจัยจะนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Narrative)

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

“พัฒนาการ” หมายถึง ลำดับของการเปลี่ยนแปลงหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดความเจริญ หรือการคลี่คลายไปในทิศทางที่ดี

“แนวคิดชาตินิยม” หมายถึง กระบวนการปลูกฝังความรู้สึกเป็นชาติลงในองค์ประกอบของรัฐสมัยใหม่ ซึ่งก็คือ ประชาชน โดยการสร้างความรู้สึกระหว่างประชาชนทุกคนในรัฐนั้นเป็นพวกเดียวกันด้วยวิธีการ ได้แก่ การสร้างสัญลักษณ์ร่วมกัน การมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน ซึ่งชาตินิยม แบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี ยึดหลักการสำคัญที่ว่า ชาติควรกำหนด - ชะตาชีวิตได้โดยอิสระ ซึ่งแต่ละชาติมีความเท่าเทียมกัน อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน เพราะประชาชนคือชาติ

2. แนวคิดชาตินิยมแนวนุรักษ์ เป็นการผสมผสานกันภายใต้หลักการที่ให้ความสำคัญกับประเพณี ด้วยเหตุนี้ ชาตินิยมแนวนุรักษ์จึงใส่ใจกับสถาบันที่มีความเก่าแก่ และประวัติศาสตร์ ชาตินิยมแนวนุรักษ์นิยมจะขึ้นในสถานการณ์ที่นักชาตินิยมรู้สึกว่าคุณค่าชาติของตนถูกคุกคาม ไม่ว่าจะจากศัตรูภายนอกหรือภายในก็ตาม

3. แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ เป็นลักษณะชาตินิยมที่มีความก้าวร้าวเน้นการใช้กำลังทหาร และเน้นการขยายดินแดนหรือขยายอำนาจไปครอบครองดินแดนอื่น จึงเรียกชาตินิยมแบบนี้ในอีกทางหนึ่งได้ว่าเป็น ลัทธิจักรวรรดินิยม อีกทั้งชาตินิยมลักษณะนี้จึงมองว่าประชาธิปไตยเป็นแหล่งบ่มเพาะความอ่อนแอ

4. แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม เป็นลัทธิที่เกิดขึ้นในประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา ส่วนใหญ่เกิดจากการต่อต้านการปกครองอาณานิคมของเมืองแม่ ซึ่งในกรอบการวิเคราะห์จะใช้แนวคิดชาตินิยมทั้ง 4 ประเภท โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

4.1 แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี

4.1.1 ทุกประเทศชาติมีความเท่าเทียมกัน

4.1.2 ประชาชนมีเสรีภาพทางการเมือง

4.2 แนวคิดชาตินิยมแนวนุรักษ์

4.2.1 โหยหาอดีต

4.2.2 ให้ความสำคัญกับสถาบันที่เก่าแก่และประวัติศาสตร์

4.2.3 แนวคิดชาตินิยมแนวนุรักษ์จะเกิดขึ้นเมื่อรู้สึกว่าคุณค่าชาติตนเองถูกคุกคามจาก

ศัตรูภายในและภายนอก

4.3 แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ

4.3.1 เน้นการใช้ทหาร และการขยายดินแดน

4.3.2 การเชื่อฟังผู้นำที่มีเพียงหนึ่งเดียวอย่างไม่มีเงื่อนไข

4.3.3 เป็นชาตินิยมแบบบ้าคลั่ง โดยการแบ่งเขา แบ่งเรา

4.3.4 ชาติดนเองอยู่เหนือชาติอื่น

4.4 แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม

4.4.1 การต่อต้านชาติอื่นที่มีอำนาจเหนือชาติตนเอง

“แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551” หมายถึง หนังสือที่ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 3 สำนักพิมพ์ คือ

1. บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด
2. บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
3. สำนักพิมพ์ บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.6.1 เข้าใจพัฒนาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.6.2 ตระหนักรู้ว่ามีแนวคิดชาตินิยมแฝงอยู่ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดชาตินิยม
2. แนวคิดชาตินิยมในประเทศไทย
3. ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (โพสต์โมเดิร์น)
4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดชาตินิยม

สมเกียรติ วันทนະ (2544, น. 70) ได้กล่าวถึง แนวคิดชาตินิยมว่า ชาตินิยม หมายถึง กระบวนการปลูกฝังความรู้สึกเป็นชาติ ลงในองค์ประกอบของรัฐสมัยใหม่ ซึ่งก็คือ ประชาชน โดยการสร้างความรู้สึกแน่นแฟ้นว่าประชาชนทุกคนในรัฐนั้นเป็นพวกเดียวกัน ด้วยวิธีการ ได้แก่ (1) การสร้างสัญลักษณ์ร่วมกัน เช่น การใช้ธงชาติการเดินขบวนฉลองในวันชาติ นำประวัติศาสตร์ของประเทศบรรจุไว้ในตำราเรียน (2) การมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน เช่น ความเป็นมาของชาติไทยที่มาจาก อาณาจักรสุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ การปฏิวัติฝรั่งเศสที่ถือเอาเป็นการก่อเกิดของชาติในยุโรปเป็นต้น ชาตินิยมเกิดขึ้นในทวีปยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 และการก่อตัวของแนวคิดเสรีนิยมที่เรียกร่องเสรีภาพในด้านต่าง ๆ แอนดรูว์ เฮย์วูด (Andrew Heywood) แบ่งลัทธิชาตินิยมออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ชาตินิยมแนวเสรี ชาตินิยมแนวอนุรักษ์ ชาตินิยมขยายอำนาจ ชาตินิยมต่อต้านการค้าอาณานิคม

2.1.1 ชาตินิยมแนวเสรี

ชาตินิยมแนวเสรีเป็นรูปแบบของชาตินิยมในราวกลางศตวรรษที่ 19 ของยุโรปการเป็นนักชาตินิยม หมายถึง การเป็นนักเสรีนิยม และในทางกลับกัน การเป็นนักเสรีนิยมก็หมายถึงการเป็นนักชาตินิยม กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า นักชาตินิยมกับนักเสรีนิยมเป็นคน ๆ เดียวกัน ความเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมอิตาลีเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของชาตินิยมแนวเสรี ในภาษาอิตาลีเรียกชาตินิยมแบบนี้ว่า Risorgimento (การเกิดใหม่/Rebirth) หัวใจของชาตินิยมแนวเสรีตั้งอยู่บนพื้นฐานคติที่ว่า มนุษย์ชาติถูกแบ่งออกเป็นชนชาติต่าง ๆ ตามธรรมชาติ ดังนั้น ชาติจึงเป็นชุมชนที่แท้จริงและเป็นอินทรีย์ภาพ มิใช่เป็นผลงานของการสร้างของผู้นำทางการเมืองหรือชนชั้นปกครอง ชาตินิยมแนวเสรีถือว่าชาติกับอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งแนวคิดนี้มีต้นกำเนิดที่ รัสเซีย มาสซินี เป็นนักคิดที่เด่นที่สุดของชาตินิยมแนวเสรี เขาต้องการให้รัฐต่าง ๆ ในอิตาลีปลดแอกจากอิทธิพลออสเตรีย ด้วยเหตุนี้ ชาตินิยมแนวเสรีจึงชูหลักการอีกประการหนึ่ง คือ หลักที่ว่า ชาติควรมีอธิปไตย หรืออีกนัยหนึ่งชาติควรกำหนดชะตาชีวิตตนเองได้โดยอิสระ ซึ่งจะทำให้ชาติพัฒนาไปสู่ความเป็นรัฐประชาชาติได้อย่างสมบูรณ์ คือ ความเป็นรัฐกับความเป็นชาติตรงกันจนกระทั่งเป็นเนื้อเดียวกัน ชาตินิยมแนวเสรีมิได้อ้างผลมประโยชน์ของชาติหนึ่งเหนือกว่าชาติอื่น ๆ ดังนั้น ชาตินิยมแนวเสรีจึงถือความเท่าเทียมระหว่างชาติต่าง ๆ เป็นหลักในการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นักชาตินิยมแนวเสรีเชื่อว่าพลังของชาตินิยมก่อให้เกิดสันติภาพและการเคารพซึ่งกันและกันระหว่างประเทศ ในแง่การเมืองภายใน ชาตินิยมแนวเสรีหวังว่าพลังของชาตินิยมจะออกมาในทางบวก คือ ทำให้พลเมืองมีเสรีภาพทางการเมืองมากขึ้น มีความเสมอภาค และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ตามหลักการดั้งเดิมที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และปวงชนคือชาติ

กล่าวโดยสรุป ชาตินิยมแนวเสรี ยึดหลักการสำคัญที่ว่า ชาติควรกำหนดชะตาชีวิตได้โดยอิสระ ซึ่งแต่ละชาติมีความเท่าเทียมกัน อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน เพราะประชาชนคือชาติ

2.1.2 ชาตินิยมแนวอนุรักษ

ชาตินิยมแนวอนุรักษเกิดหลังจากชาตินิยมแนวเสรี ในครั้งแรกของศตวรรษที่ 19 นักอนุรักษนิยมมองลัทธิชาตินิยมด้วยความหวาดระแวง ความหวาดระแวงนี้สมเหตุสมผล เพราะชาตินิยมในต้นศตวรรษที่ 19 เป็นชาตินิยมแนวเสรีที่มาพร้อมกับการปฏิวัติฝรั่งเศส ซึ่งเท่ากับเป็นภัยคุกคามต่อระบอบการเมืองเก่าที่มีบทบาทในขณะนั้น อย่างไรก็ตาม ในระยะหลังชาตินิยมกับอนุรักษนิยมมาคู่กันที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ทั้งสองอุดมการณ์ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า ประเพณีนิยม ซึ่งประเพณี เป็นแนวคิดหลักของลัทธิอนุรักษนิยมและลัทธิชาตินิยมแนววัฒนธรรม การผสมผสานระหว่างอนุรักษนิยมกับลัทธิชาตินิยมแนววัฒนธรรม จึงออกมาเป็นชาตินิยมแนวอนุรักษ การให้ความสำคัญกับประเพณีทำให้ชาตินิยมแนวอนุรักษต้องให้ความสำคัญกับสถาบันที่มีความเก่าแก่ และ

ประวัติศาสตร์ ประเทศที่จะมีชาตินิยมแนวนุรักษ์จึงมักต้องเป็นรัฐประชาชาติที่อยู่ตัวแล้ว ประเทศเกิดใหม่หรือที่มีการสร้างชาติมาได้ไม่นานจะไม่เอื้ออำนวยให้ชาตินิยมแนวนุรักษ์เจริญเติบโต การให้ความสำคัญกับสถาบันที่เก่าแก่ทำให้ชาตินิยมแนวนุรักษ์มีลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัด คือ ถนัดมองย้อนอดีต และบางครั้งก็เห็นชัดว่ามีลักษณะโหยหาวันเวลาที่ล่วงเลยไปแล้ว เช่น การให้ความสำคัญกับสถาบันกษัตริย์ของอังกฤษ การให้ความสนใจต่อชีวิตผู้บุกเบิก และสงครามประกาศอิสรภาพของอเมริกา เป็นต้น

ชาตินิยมแนวนุรักษ์นิยมจะขึ้นในสถานการณ์ที่นักชาตินิยมรู้สึกว่าคุณภาพชาติของตนถูกคุกคาม ไม่ว่าจะจากศัตรูภายนอกหรือภายในก็ตาม ศัตรูภายในที่เป็นตัวเอกของชาตินิยมแนวนุรักษ์นิยม คือ ลัทธิสังคมนิยม หรือลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งมองสังคมในแง่ปรปักษ์ระหว่างชนชั้นที่ต้องจบลงด้วยการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมอย่างขนานใหญ่ การปฏิวัติสังคมนิยม คือศัตรูตัวฉกาจของลัทธิอนุรักษนิยม และสิ่งเดียวที่พวกชาตินิยมแนวนุรักษ์นิยมเห็นว่ามีพลังพอที่จะรับมือกับนักปฏิวัติสังคมนิยมหรือลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ก็คือชาตินิยม ลัทธิชาตินิยมมีลักษณะร่วมกับอนุรักษนิยมตรงที่ทั้งสองลัทธิเน้นเอกลักษณ์หรือความเฉาะจงของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชนชาติ สำหรับศัตรูภายนอกที่คุกคามชาตินิยมแนวนุรักษ์นิยมที่สำคัญ คือ การย้ายเข้าเมืองของคนต่างชาติ กลุ่มชาตินิยมแนวนุรักษ์นิยมได้เคลื่อนไหวการให้สัญชาติกับคนต่างชาติที่อพยพเข้ามาในประเทศของตน เพราะกลัวว่าในอนาคตกระแสวัฒนธรรมและประเพณี รวมทั้งชาติพันธุ์หลักของประเทศจะเจือจาง ความหวาดกลัวนี้บางครั้งก็ก่อให้เกิดการเหยียดหยามชาติพันธุ์ หรือการเกลียดชังคนต่างชาติโดยไม่มีเหตุผล

สรุปชาตินิยมแนวนุรักษ์ เป็นการผสมผสานกันภายใต้หลักการที่ให้ความสำคัญกับประเพณี ด้วยเหตุนี้ ชาตินิยมแนวนุรักษ์จึงใส่ใจกับสถาบันที่มีความเก่าแก่ และประวัติศาสตร์ ชาตินิยมแนวนุรักษ์นิยมจะขึ้นในสถานการณ์ที่นักชาตินิยมรู้สึกว่าคุณภาพชาติของตนถูกคุกคาม ไม่ว่าจะจากศัตรูภายนอกหรือภายในก็ตาม

2.1.3 ชาตินิยมขยายอำนาจ

ชาตินิยมขยายอำนาจเป็นชาตินิยมในเชิงรุก หรือก้าวร้าว เน้นการใช้กำลังทหารและเน้นการขยายดินแดนหรือขยายอำนาจไปครอบครองดินแดนอื่น ขยายอำนาจของประเทศในยุโรปปลายศตวรรษที่ 19 เป็นชาตินิยมที่มีลักษณะแข่งขันกันล่าอาณานิคมเพื่อแสดงให้เห็นถึงเกียรติภูมิและความยิ่งใหญ่ของชาติ ชาตินิยมแบบขยายอำนาจจึงเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นลัทธิจักรวรรดินิยม เมื่อใดก็ตามที่กองทัพของจักรวรรดิสามารถล่าอาณานิคมใหม่ ๆ ได้ ประชาชนก็จะฉลองกันอย่างอึกทึก ความอึกทึกในการมีจักรวรรดิที่ใหญ่โตเป็นความรู้สึกที่เรียกว่า "Jingoism" หมายถึง ความผยอง ในชาติของตนว่าเป็นชาติที่ดีที่สุดเหนือกว่าชาติอื่นทั้งปวง โดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผล

ชาตินิยมขยายอำนาจนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชาตินิยมแบบเอกอู หมายความว่า ชาติเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง และปัจเจกบุคคลไม่มีความหมายใด ๆ ทั้งสิ้น ชีวิตของปัจเจกบุคคลจะมีความหมายก็ต่อเมื่ออยู่ในเงื่อนไขที่พร้อมจะอุทิศเพื่อความอยู่รอดและความเป็นเอกภาพของชาติเท่านั้น ชาตินิยมแบบเอกอูมองว่าประชาธิปไตยเป็นแหล่งบ่มเพาะความอ่อนแอ และนักราชบุรุษบังหลวงให้เกิดแก่ชาติ ชาตินิยมขยายอำนาจไม่ต้องการให้มีการอภิปรายโต้เถียงอย่างมีอิสระ แต่ต้องการระเบียบวินัยและการเชื่อฟังผู้นำที่มีเพียงหนึ่งเดียวอย่างไม่มีเงื่อนไข และด้วยเหตุผลนี้ ชาตินิยมขยายอำนาจจึงต้องการให้มีการฟื้นฟูระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ บางครั้งชาตินิยมขยายอำนาจอย่างเข้มข้นและรุนแรงจะถูกเรียกว่า ชาตินิยมอย่างบ้าคลั่ง ชาตินิยมแบบนี้จะแบ่งว่าใครคือพวกเรา และใครคือพวกเขา โลกจะถูกแบ่งออกเป็นในกลุ่มกับนอกกลุ่ม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของชาตินิยมขยายอำนาจ คือ ลัทธิต่อต้านยิวของนาซีเยอรมัน ซึ่งมองความเป็นปรปักษ์ระหว่างชนชาติอารยันกับชนชาติยิวว่าเปรียบเสมือนพลังแห่งความดีต่อสู้กับพลังแห่งความชั่ว ชาตินิยมขยายอำนาจมองย้อนกลับไปหาอดีตที่ยิ่งใหญ่ เช่น พวกฟาสซิสต์อิตาลีเลียนฝันถึงความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิโรมันโบราณ พวกนาซีเยอรมันมองย้อนไปหาความยิ่งใหญ่ของชนชาติเยอรมันในยุคของจักรพรรดิผู้ก่อตั้งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ แต่ชาตินิยมขยายอำนาจต่างจากชาตินิยมแนวอนุรักษ์ตรงที่ชาตินิยมขยายอำนาจไม่เพียงแต่มองย้อนไปหาความยิ่งใหญ่ของชาติตนในอดีตเท่านั้น แต่ยังมองไปในอนาคตข้างหน้าอย่างกระตือรือร้น โดยมีแผนยุทธศาสตร์ทางการทหารเป็นเครื่องมือพิสูจน์ความเข้มแข็งรวมทั้งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของชาติ ดังนั้น ชาตินิยมขยายอำนาจจึงมักจบลงด้วยสงครามดังที่ปรากฏในสงครามโลกทั้ง 2 ครั้ง

กล่าวโดยสรุป ชาตินิยมขยายอำนาจ เป็นลักษณะชาตินิยมที่มีความก้าวร้าวเน้นการใช้กำลังทหาร และเน้นการขยายดินแดนหรือขยายอำนาจไปครอบครองดินแดนอื่น จึงเรียกชาตินิยมแบบนี้ในอีกทางหนึ่งได้ว่าเป็น ลัทธิจักรวรรดินิยม อีกทั้งชาตินิยมลักษณะนี้จึงมองว่าประชาธิปไตยเป็นแหล่งบ่มเพาะความอ่อนแอ

2.1.4 ชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม

ชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคมส่วนใหญ่เกิดขึ้นประเทศที่ด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา ซึ่งเกิดจากการต่อต้านการปกครองเจ้าอาณานิคม แนวคิดเบื้องหลังของชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม คือ ต้องการให้ประเทศชาติเป็นเอกราช และต้องการพัฒนาเศรษฐกิจในคราวเดียวกัน ดังนั้นจึงมิใช่การเคลื่อนไหวทางการเมืองเท่านั้น หากเป็นการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจด้วย ในการแสวงหาแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจนี้ประเทศที่กำลังพัฒนาเลือกที่จะหันไปหาลัทธิสังคมนิยมมากกว่าลัทธิเสรีนิยม เพราะเจ้าอาณานิคมส่วนใหญ่เป็นประเทศที่ใช้ลัทธิเสรีนิยมเป็นหลัก ในขณะที่ประเทศสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ก็ต้องการเสนอตัวเป็นทางเลือกใหม่ให้กับประเทศที่ด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา เพราะประเทศสังคมนิยมเองก็มีประเทศเจ้าอาณานิคมเป็นศัตรูอยู่ด้วยเช่นกัน

สรุป ชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม เป็นลัทธิที่เกิดขึ้นในประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา ส่วนใหญ่เกิดจากการต่อต้านการปกครองอาณานิคมของเมืองแม่

กล่าวโดยสรุป แนวคิดชาตินิยมมีอยู่สองด้าน คือ ด้านบวก หากมีการนำแนวคิดชาตินิยมมาใช้เป็นพลังชาติในการพัฒนาบ้านเมือง การสร้างเอกภาพ ปลดปล่อยพัฒนาการที่ถูกควบคุมจากอำนาจเก่าให้ยกระดับไปสู่การพัฒนาที่ดีกว่าแต่ในอีกด้านหากชาตินิยมกลายเป็นเครื่องมือของการสร้างความรุนแรง กระตุ้นให้เกิดการกดขี่ข่มเหง การนองเลือด เพื่อทำลายล้างระหว่างกันและกันถือว่าเป็นต้นลบ

2.2 แนวคิดชาตินิยมในประเทศไทย

แนวคิดชาตินิยมเกิดขึ้นในรัฐสยาม ช่วงระยะก่อนมีการล่าอาณานิคมจะใช้คำว่า รัฐช่วงที่มีการล่าอาณานิคมจากชาวตะวันตก ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นความพยายามที่เจ้าอาณานิคมฝั่งตะวันตกต้องการแบ่งปันการเข้าปกครองรัฐต่าง ๆ ในบริเวณพื้นที่แถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia) นี้เป็นคำที่เจ้าอาณานิคมบัญญัติขึ้นส่งผลให้มีการแบ่งพรมแดนแยกรัฐในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกจากกันอย่างชัดเจนทำให้บริเวณแถบนี้เป็นรัฐชาติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้มีสร้างพรมแดนสยามขึ้น นั่นคือแผนที่ เพื่อป้องกันมิให้ชาวตะวันตกกรุกล่าอาณานิคมสยาม นอกจากนี้ยังมีการปฏิรูปการปกครอง คือ รวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง พระมหากษัตริย์ ได้มีการส่งขุนนางไปดูแลหัวเมืองต่าง ๆ เดิมให้เจ้าเมืองปกครองตนเองเพียงแต่ส่งเครื่องราชบรรณาการต่อพระกษัตริย์ จึงถือได้ว่าเป็นการรวมประเทศสยามได้เป็นครั้งแรกแม้จะมีกลุ่มที่ต่อต้านการปกครองแบบใหม่สยาม (ไกรฤกษ์ นานา, 2558, น. 14 - 80) โดยเฉพาะในมณฑลอีสานที่รู้จักกันในนามกบฏผีบุญ นัยสำคัญของการที่ส่งขุนนางไปดูแลจัดการมณฑลต่าง ๆ เพื่อหล่อหลอมให้ประชาชนทุกมณฑลมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม ศาสนาพุทธ ภาษาไทย โดยรับมาจากส่วนกลาง จึงถือได้ว่าในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดชาตินิยมในรัฐ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้สืบทอดความหมายของความเป็นรัฐชาติ ตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวางรากฐานไว้ ซึ่งมีพระมหากษัตริย์และพุทธศาสนาเป็นหัวใจ แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความหมายที่ชัดเจนและมีพลังขึ้นมา พร้อมกับทรงพยายามปลูกฝังความหมายดังกล่าวลงไปในการรู้สึกนึกคิดของคนทุกชนชั้นในประเทศสยาม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างคนอื่น โดยเน้นความเป็นอื่น ของชาวจีนที่ไม่ยอมกลายเป็นไทย ในช่วงนี้คนจีนจะถูกต่อต้านเป็นอย่างมาก และถูกมองว่าเป็นศัตรูของชาติ (ประชา สุวิธานนท์, 2558, น. 65 - 68) นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงยกย่องศาสนาพุทธเหนือศาสนาอื่น นอกจากนี้พระองค์ทรงได้ไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษ

หลายแขนง ทางทหารทรงสำเร็จการศึกษาจากแซนเฮิสต์แล้วเข้ารับราชการในกรมทหารราบเบาเดอรัม ทางด้านพลเรือนทรงศึกษาวิชาประวัติศาสตร์และกฎหมาย ที่วิทยาลัยโครสต์เชิร์ช มหาวิทยาลัย อ็อกซฟอร์ด ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้รับแนวคิดเรื่องกองกำลังทหารเมื่อเสด็จกลับประเทศสยามจึงตั้งกองเสือป่า เพื่อสร้างความสามัคคี ความจงรักภักดี ความเสียสละในเรื่องปลุกใจเสือ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวส่งทหารไปร่วมรบในยุโรป และการใช้ธงไตรรงค์เป็นธงชาติ มีความสำคัญต่อการนิยามความหมายถึงความเป็นชาติสยาม นอกจากการส่งทหารไปร่วมรบจะช่วยยืนยันความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างชาติไทยกับชาติต่าง ๆ ในยุโรปแล้ว ยังมีความหมายในแง่ที่ช่วยยืนยันว่าสยามเป็นชาตินักรบอีกด้วย (ชานันท์ ยอดหงษ์, 2556, น. 106 - 109) การถ่ายทอดแนวความคิดชาตินิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะถ่ายทอดผ่านวรรณกรรม การแสดงละคร การตั้งกองเสือป่า และสถาปัตยกรรมแบบจารีตที่โครงสร้างสังคมแบบมีลำดับชั้นและความสูงส่งของพระมหากษัตริย์อย่างชัดเจน เพราะเต็มไปด้วยรายละเอียดและลวดลายซับซ้อนที่เน้นระเบียบแบบแผนในระบบความสัมพันธ์ที่คนมีฐานานุศักดิ์แตกต่างกันอย่างเคร่งครัด

แนวชาตินิยมได้ถูกผลิตซ้ำในสังคมไทย แม้ว่าจะมีการปฏิวัติในช่วง พ.ศ. 2475 ซึ่งเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยกลุ่มคณะราษฎร ที่เห็นเด่นชัด คือ ช่วง จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีแนวคิดเรื่องชาตินิยมความเป็นไทยอย่างมาก เชื่อว่าคนไทยเป็นชาติพันธุ์บริสุทธิ์ และการสร้างวัฒนธรรมไทยขึ้นมา เช่น เปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็นประเทศไทย การแต่งกายที่แสดงว่าเป็นไทย และเชื่อว่าประเทศไทยเหนือกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม มิได้ให้ความสำคัญกับพระมหากษัตริย์ ในช่วงนี้พระมหากษัตริย์จึงมิได้มีบทบาทมากนักในสังคมไทย หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อให้ประเทศมหาอำนาจแบ่งเป็นสองขั้ว คือ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ นำโดยสหภาพโซเวียต และฝ่ายประชาธิปไตย นำโดยสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมกับฝ่ายสหรัฐอเมริกา (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2559, น. 140 - 141) แต่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ไม่ได้ตอบโจทย์ของทางฝ่ายสหรัฐอเมริกาเพราะยังมีแนวคิดต่อต้านฝั่งชาติตะวันตก แต่หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นมาใช้อำนาจได้เป็นรัฐบาล ได้มีนโยบายพร้อมที่รับและทำตามที่สหรัฐอเมริกาแนะนำ ซึ่งเป็นการต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่ได้แพร่กระจายทั่วเอเชีย และประเทศเพื่อนบ้านของไทย ทำให้สหรัฐอเมริกากลัวว่าภูมิภาคแถบเอเชียจะกลายเป็นคอมมิวนิสต์หมดตามทฤษฎีโดมิโน ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงทุ่มงบประมาณให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นยุคน้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ (ศุภชัย เจริญวงศ์, 2544, น. 41 - 42) จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้รับความนิยมจากประชาชนชาวไทย สิ่งที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้สร้างอีกอย่าง คือ ให้การสนับสนุนพระมหากษัตริย์ ทำให้พระมหากษัตริย์กลับมีบทบาทในสังคมไทยเป็นมาก โดยการเสด็จเยี่ยมชาวไทยตามถิ่นทุรกันดาร

ซึ่งสร้างความนิยม ปรารถนาล้มแก่ประชาชนชาวไทยเป็นอย่างมาก ถือได้ว่ายุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นแนวคิดชาตินิยมแบบราชาชาตินิยม ซึ่งผลมาจนถึงปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป ชาตินิยมในประเทศไทยจะเน้นความมั่นคงของชาติ ความรักชาติ ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.3 ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (โพสต์โมเดิร์น)

สุภาวค์ จันทวานิช (2559) ได้กล่าวถึงทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (โพสต์โมเดิร์น) ว่า แนวคิดหลังสมัยใหม่ เป็นแนวคิดที่เสนอให้ทำความเข้าใจเป้าหมายในระยะยาวของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางวัฒนธรรมและการขยายตัวเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งใช้เป็นสื่อกลางในระดับปัจเจก ภายใต้แนวคิดที่ว่า ความสวยงามของชีวิตที่ดำเนินตามหลักจริยธรรมเป็นสิ่งดีงาม ในความเป็นจริงไม่มีมนุษย์ ไม่มีธรรมชาติ และความจริงเป็นสิ่งไม่จริง เป้าหมายของชีวิตคือการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ไม่มีที่สิ้นสุดเป็นความพยายามที่จะยึดถือค่านิยมใหม่โดยการคิดค้นนวัตกรรมของสื่อภาษาเพื่อรองรับพฤติกรรมของบุคคล

แนวคิดหลังสมัยใหม่คือ สภาพที่บุคคลสูญเสียความศรัทธา ความเชื่อในระบบสากลหรือความเชื่อในระดับรากเหง้าซึ่งแนวคิดในระบบดังกล่าวเชื่อว่าเป็นเพียงเรื่องเล่า เช่น สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ การเคลื่อนไหวทางศาสนา เป็นต้น การเล่าเรื่องดังกล่าวจะเป็นการอธิบายหรือเป็นตำนานหรือเรื่องความนิยมในโลกสมัยใหม่ที่ให้ความชอบธรรมแก่สถาบันทั้งในสถาบันและในรูปของกิจกรรม ลักษณะสำคัญของหลังสมัยใหม่คือ (1) ปฏิกริยาจากแนวคิดของประวัติศาสตร์ตะวันตกที่นำเสนอโดยนักสังคมวิทยาทั้งสำนักโครงสร้างหน้าที่และมาร์กซ์ (2) ปฏิกริยาจากทฤษฎีระดับล่างที่เข้ามาแทนที่แนวคิดในอดีต มีลักษณะแพร่กระจายจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ไม่ต่อเนื่องและมีลักษณะแคบไม่กว้างขวาง นิยามเปลี่ยนแปลงจากแนวคิดโครงสร้างนิยม ไปสู่แนวคิดหลังโครงสร้างนิยม และแพร่กระจายอย่างรวดเร็วในลักษณะการสนทนา การอภิปราย การถกปัญหาและการแลกเปลี่ยน (3) ปฏิกริยาจากและความสัมพันธ์ของแนวคิดวิทยาศาสตร์นำไปสู่ความจริงเกี่ยวกับสังคมโลกซึ่งแทนที่รูปแบบของสังคมวิทยาที่มักจะเปลี่ยนแปลงคำตอบและเป็นอัตวิสัยที่มีความเป็นอคติ (4) การเน้นนักวิจัยที่เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาวิจัยทำให้เกิดความเป็นอัตวิสัยมากกว่าความเป็นวัตถุวิสัย การศึกษาของนักวิจัยผู้เชี่ยวชาญมักจะทำการศึกษาภายใต้จุดยืนของทฤษฎีและรูปแบบของนักวิจัยซึ่งอย่างน้อยก็มีวิธีเชิงปริมาณที่ใช้สถิติกับรูปแบบเชิงคุณภาพที่มีความมอคติสูง

นักสังคมวิทยาสนใจความซับซ้อนและความวุ่นวายของลัทธิการล่าอาณานิคมของลัทธิทุนนิยม, ศึกษาชนชั้น เพศ ชนกลุ่มน้อย งานศึกษามากมายศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบด้านโครงสร้างและวัฒนธรรมทางสังคมมีการวิเคราะห์วิพากษ์แนวคิดทฤษฎีในตำราการวิเคราะห์เรื่องเพศ จิตวิทยาทางเพศ เป็นต้น การถกเถียงกันของนักสังคมวิทยาที่เสนอว่า ควรเปลี่ยนแปลงการศึกษาจากความสนใจใน

เรื่องการผลิตไปสนใจเรื่องวัฒนธรรมการบริโภคให้มากขึ้น และมีข้อเสนอแนะอีกว่า ควรเน้นการวิเคราะห์เชิงสังคมวิทยาที่มีลักษณะของแนวคิดหลังความทันสมัย ไม่ควรละทิ้งหรือปฏิเสธแนวคิดหลังความทันสมัยเสียทั้งหมด อย่างไรก็ตาม สิ่งดังกล่าวยังคงเป็นเพียงข้อถกเถียง ตั้งแต่กลางศตวรรษที่ยี่สิบ สังคมวิทยายังคงมีอิทธิพลอย่างท่วมท้น และยังคงใช้วิธีการแบบต้นเปิดปลายปิดมาจนถึงปัจจุบัน แนวคิดหลังความทันสมัย มีลักษณะต่อต้านรากฐานปรัชญาความรู้อย่างสุดขีดและเชื่อว่าไม่มีความรู้ใดถูกต้องที่สุด อย่างไรก็ตาม แนวคิดยังไม่มีความชัดเจนว่าในที่สุดแล้วมันคืออะไร เนื่องจากไม่มีระเบียบวิธีในการศึกษา ไม่มีระบบในการอธิบายสังคมที่ชัดเจน ไม่ได้มีอุดมการณ์ในอนาคต คิดเพียงปัจจุบัน ไม่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมและไม่ได้กล่าวถึงลักษณะของสังคมที่ต้องการ ความคิดหลักของทฤษฎีโพสต์โมเดิร์น มีดังนี้

1. การตีความและการรื้อสร้าง เน้นการตีความและการเข้าใจความหมายของพฤติกรรม และปรากฏการณ์สังคมมากกว่าความเป็นสาเหตุและตัวพฤติกรรม โดยใช้วิธีการตีความและรื้อสร้างแบบเดริดา

1.1 การตีความ คือ การพยายามทำความเข้าใจวิธีที่มนุษย์หาความหมายและถอดรหัสวัฒนธรรมของตน

1.2 การรื้อสร้าง คือ การแยกย่อยสาระให้เป็นส่วน ๆ ที่เล็กลงไปเพื่อแสดงให้เห็นมิติต่าง ๆ ของอำนาจและอุดมการณ์

2. วาทกรรม เน้นเรื่องวาทกรรมที่ตอบโต้กัน และความมีหลายเสียง

3. ความหลากหลายและความเป็นแบบเดียวกัน เชื่อในเรื่องความหลากหลายมากกว่าความเป็นแบบเดียวกัน ทฤษฎีโพสต์โมเดิร์นปฏิเสธ Grand Theory และความสามารถในการอ้างอิงไปยังคนทั้งหมด การสร้างโมเดลเพื่อทำนายหรืออธิบายเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

4. ความเกี่ยวข้องแบบสัมพันธ์ มากกว่าแบบแน่นอน สิ่งต่าง ๆ เกี่ยวข้องกันและมีอิทธิพลต่อกัน เพราะฉะนั้นการทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์จึงต้องเข้าใจภายในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ความหมายของสิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงแบบสัมพันธ์กับบริบท

5. การใช้สัญญา สังคมโพสต์โมเดิร์นเป็นสังคมแห่งการบริโภค เป็นการบริโภคสัญญา ซึ่งสามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคสมัยนี้ได้เป็นอย่างดี การบริโภคสินค้าของคนเรานั้นตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แห่งสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้วสินค้าอย่างหนึ่งจะมี 2 คุณค่า คุณค่าแห่งการใช้สอย นั่นคือคุณค่าที่แท้จริงของตัวสินค้า และคุณค่าเชิงสัญญา นั่นคือมันสามารถสื่อถึง “สัญลักษณ์” บางอย่างได้ และการที่เราอยากจะทำครอบสินค้านั้นก็ไม่ได้มาจากประโยชน์ใช้สอยของมันอย่างเดียว หากแต่ต้องการที่จะครอบครองสัญลักษณ์ที่ว่ามันด้วย

6. การเปลี่ยนองค์ประกอบของชนชั้น ประเภทของชนชั้นเริ่มเปลี่ยนองค์ประกอบ ชนชั้น ถูกกำหนดโดยแบบแผนการบริโภคมากกว่าการผลิต ซึ่งผลผลิตไม่ได้ถูกบริโภคตามคุณค่าแต่ถูกบริโภค ความหมายหรือสัญญาะ ชนชั้นจึงแปรผันไปตามความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันในการบริโภคความหมาย เหล่านี้ ในยุคโพสต์โมเดิร์นมีการสร้างอัตลักษณ์แบบพหุและข้ามสายคนเป็นสมาชิกของชุมชน จินตนาการหลายชุมชนในเวลาเดียวกัน ประเภทของชนชั้นจึงเลื่อนไหลไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจน ทำให้ สังคมโพสต์โมเดิร์นเป็นสังคมที่ชนชั้นสลายตัวหรือยุบตัว เป็นสังคมที่ไม่ใช่สังคมแบบชนชั้น เพราะอัต ลักษณ์ อุดมการณ์ และการจัดการระเบียบตามชนชั้นจางหายไป วัฒนธรรมชนชั้นก็พลอยหายไปด้วย

แนวคิดหลังความทันสมัยซึ่งนักวิชาการของไทยมีความคิดเห็นว่า ยังคงเป็นเรื่องในระดับแนวคิด ไม่ได้เป็นความรู้ขั้นสูงในระดับทฤษฎี อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวยังคงมีประโยชน์ในด้านการนำไปสู่ การวิพากษ์แนวคิดในยุคความทันสมัย ทำให้เกิดประโยชน์ต่อแนวทางการศึกษาในสาขาสังคมวิทยา และสาขาอื่น ๆ เช่น สาขากฎหมายที่อาศัยลักษณะร่วมของหลักรัฐศาสตร์มากขึ้น สาขาการเมืองซึ่ง เน้นการแก้ไขความขัดแย้งและให้ความสำคัญต่อชุมชนและการสร้างความเชื่อมโยงในลักษณะ เครือข่ายทั้งในระดับท้องถิ่น ชาติและนานาชาติ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (โพสต์โมเดิร์น) มีประโยชน์ในด้านการนำไปสู่การวิพากษ์ แนวคิดในยุคความทันสมัย ทำให้เกิดประโยชน์ต่อแนวทางการศึกษาในสาขาสังคมวิทยาและสาขาอื่น ๆ แนวคิดหลังความทันสมัยจะไม่เชื่อในระเบียบวิธีและความรู้ที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีในยุคความทันสมัย แต่พยายามที่จะหะระเบียบวิธีด้วยการศึกษาจากความเป็นจริงทางสังคม

2.4 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง หลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อ สร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ในเวทีโลก หลักสูตรการศึกษาของประเทศที่ใช้อยู่ คือหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรตลอดมา ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนานกว่า 10 ปี มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ไม่สามารถ ส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ ในเรื่องที่สำคัญดังต่อไปนี้ (1) การกำหนด

หลักสูตรจากส่วนกลาง ไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น (2) การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ยังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมีความคิดสร้างสรรค์ (3) การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิดสร้างวิธีการเรียนรู้ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการและทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (4) การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายในยุคสารสนเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าว (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ จำนวน 9 ปี

ด้วยวิสัยทัศน์ของรัฐที่เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างคน สร้างงาน เพื่อช่วย กอบกู้ วิกฤตเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นการสร้างชาติให้มั่นคงได้อย่างยั่งยืน เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างชาติ ปรับโครงสร้างและระบบการศึกษา ยึดหลักการบริหารจัดการที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเสมอภาค ใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาและเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างคน บูรณาการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในการปฏิรูปการเรียนรู้ และเชื่อมั่นในนโยบาย

การศึกษาเพื่อสร้างงาน สร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่กับการทำงาน กระทรวงศึกษาธิการโดยอาศัยอำนาจตามความในบทเฉพาะกาลมาตรา 74 แห่ง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเห็นสมควรกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือเป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สารการเรียนรู้มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทยความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้าน ความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสุข โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้ และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษานั้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และสามารถเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ได้ทุกระบบการศึกษา อนึ่ง เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐานบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้สถานศึกษาต้องมีการประสานสัมพันธ์และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังจำเป็นต้องสนับสนุน ส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา ให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนา ไปสู่ความเป็นสากล ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการจะได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือการใช้ หลักสูตร แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตรกลุ่มสาระต่าง ๆ แนวทางการวัดและประเมินผล การจัดระบบแนะแนวในสถานศึกษา การวิจัยในสถานศึกษาและการ กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) ตลอดจนเอกสารประชาสัมพันธ์ หลักสูตรให้ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครอง และผู้เรียนมีความเข้าใจและรับทราบบทบาทของตนใน การพัฒนาตนเองและสังคม

2.4.1 หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

2.4.1.1 เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่ กับความเป็นสากล

2.4.1.2 เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.4.1.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

2.4.1.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

2.4.1.5 เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

2.4.2 จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

2.4.2.1 เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

2.4.2.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน รักการค้นคว้า

2.4.2.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.4.2.4 มีทักษะและกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

2.4.2.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

2.4.2.6 มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

2.4.2.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.4.2.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

2.4.2.9 รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม สาระการเรียนรู้

2.4.3 สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.4.3.1 ภาษาไทย

2.4.3.2 คณิตศาสตร์

2.4.3.3 วิทยาศาสตร์

2.4.3.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.4.3.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.4.3.6 ศิลปะ

2.4.3.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.4.3.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการ

เรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

2.4.4 สารและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนสถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดีมีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธ ศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต การบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา ยุคสมัยของประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยมีความภาคภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวาง ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.5 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น

จากการวิจัย และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะ 6 ปี ที่ผ่านมาพบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดติหลายประการ เช่น ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมีแนวคิดและหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการ ทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการ

เรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน (สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 1) รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 5)

จากข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมาประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนั้นได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ

2.5.1 วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2.5.2 หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

2.5.2.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.5.2.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

2.5.2.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.5.2.4 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

2.5.2.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.5.2.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

2.5.3 จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.5.3.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.5.3.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

2.5.3.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

2.5.3.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.5.3.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสำนึกที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2.5.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

2.5.4.1 ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสารมีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2.5.4.2 ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

2.5.4.3 ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

2.5.4.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

2.5.4.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

2.5.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

2.5.5.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2.5.5.2 ซื่อสัตย์สุจริต

2.5.5.3 มีวินัย

2.5.5.4 ใฝ่เรียนรู้

2.5.5.5 อยู่อย่างพอเพียง

2.5.5.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

2.5.5.7 รักความเป็นไทย

2.5.5.8 มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

2.5.6 มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

2.5.6.1 ภาษาไทย

2.5.6.2 คณิตศาสตร์

2.5.6.3 วิทยาศาสตร์

2.5.6.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.5.6.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.5.6.6 ศิลปะ

2.5.6.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.5.6.8 ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ จบการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไรจะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึง การทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญ

ที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

2.5.7 ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

2.5.7.1 ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)

2.5.7.2 ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6)

2.5.8 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 2.1

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาตรฐาน ส 4.1

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย	1. วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น 2. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ อาวุธ โบราณสถาน โบราณวัตถุ 3. การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นโดยอ้างอิงหลักฐานที่หลากหลายด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การเขียนอย่างง่าย ๆ การจัดนิทรรศการ

(ต่อ)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
2. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ อย่างมีเหตุผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น เช่น มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด เพราะสาเหตุใดและมีผลกระทบอย่างไร 2. แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นเพื่อตอบคำถามดังกล่าว เช่น เอกสารเรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ 3. การใช้ข้อมูลที่พบเพื่อตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล
3. อธิบายความแตกต่างระหว่าง ความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสารต่าง ๆ ที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นกับข้อมูล เช่น หนังสือพิมพ์ บทความจากเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น 2. ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง 3. สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลในท้องถิ่น

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 2.2

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาตรฐาน ส 4.2

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป	1. การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีนในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป 2. อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทยและคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ศาสนาและความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย อาหาร
2. อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป	1. การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทย เช่น อาหาร ภาษา การแต่งกาย ดนตรี โดยระบุลักษณะ สาเหตุและผล 2. อิทธิพลที่หลากหลายในกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทยวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยมีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 2.3

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาตรฐาน ส 4.3

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป	1. การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา โดยสังเขป 2. ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของอาณาจักรอยุธยา 3. พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาการด้านการเมือง
2. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครอง ของอาณาจักรอยุธยา	การปกครอง และเศรษฐกิจ โดยสังเขป 1. ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชาวบ้านบางระจัน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สายพิน แก้วงามประเสริฐ (2537) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ภาพลักษณ์ท้าวสุรนารีในประวัติศาสตร์ไทย ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ของคุณหญิงโมในปัจจุบันอยู่ในฐานะ วีรสตรี แห่งชาติ โดยมีอนุสาวรีย์เป็นหลักฐานที่ยืนยันความชอบธรรมของ ฐานะนี้ ตลอดจนการผลิตซ้ำของงานเขียนที่กล่าวถึงวีรกรรมของ คุณหญิงโม โดยเฉพาะงานเขียนหรือพระนิพนธ์ที่ให้ความสำคัญกับ บทบาทการต่อสู้ที่นำโดยคุณหญิงโมเป็นพิเศษ ซึ่งการผลิตซ้ำ ของงานเขียนเหล่านี้ มีเงื่อนไขขึ้นอยู่กับบริบททางการเมือง ที่รัฐต้องการใช้ประโยชน์จากวีรกรรมของคุณหญิงโม การปรากฏตัวของอนุสาวรีย์คุณหญิงโม เมื่อ พ.ศ. 2477 เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์กบฏบวรเดช เมื่อ พ.ศ. 2476 เนื่องจาก ระหว่างเหตุการณ์นี้เมืองนครราชสีมาเป็นฐานที่ตั้งของฝ่ายกบฏ ดังนั้นหลังกบฏผู้นำท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องสร้างภาพลักษณ์ของเมืองให้อยู่ในฐานะเมืองของผู้ที่จงรักภักดีต่ออำนาจรัฐที่ส่วนกลาง ผู้นำท้องถิ่นจึงคิดที่จะสร้างอนุสาวรีย์ของคุณหญิงโมขึ้นเพื่อยืนยันถึงความจงรักภักดีของเมืองนครราชสีมาที่มีต่อกรุงเทพฯ สารที่อนุสาวรีย์นี้ต้องการจะสื่อจึงปรากฏให้เห็นในรูปลักษณ์ของอนุสาวรีย์ คือ การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับระบอบประชาธิปไตย และการสร้างความมั่นคงให้กับรัฐบาลด้วยการปลุกความคิดชาตินิยมให้เกิดขึ้นกับประชาชน รัฐได้นำเอาวีรกรรมของคุณหญิงโมมารับใช้อุดม การทางการเมืองของรัฐโดยเฉพาะความพยายามจะสร้าง ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างส่วนกลางกับหัวเมือง ภาคอีสาน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าตัวตนของวีรกรรมคุณหญิงโม ปรากฏตัวครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2412 สมัยรัชกาลที่ 5 ทั้งที่ วีรกรรมของคุณหญิงโมในคราวกบฏเจ้าอนุวงศ์ พ.ศ. 2369 นั้น ในเอกสารร่วมสมัยกับเหตุการณ์นี้ไม่ได้กล่าวถึงเลย แต่เมื่อ เรื่องวีรกรรมของคุณหญิงโมถูกผลิตขึ้นในสมัยรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำให้น่าเชื่อว่าวีรกรรมนี้ถูกนำมารับใช้แนวคิดและอุดมการณ์ของรัฐเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการปลุกฝังความรู้สึกรักชาติให้เกิดแก่ประชาชน

ประวิทย์ วงศ์เป็ง (2551) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง โรงเรียนของคนพลัดถิ่น : การสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมในระบบการศึกษาของโรงเรียนบนฐานมั่นคงกำลังกู้ชาติไทใหญ่การวิเคราะห์ผลของการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงผลของการถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยมแบบวัฒนธรรม (Cultural Nationalism) ผ่านกลไกการทำบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนแห่งชาติดอยไตแลงในฐานะของการเป็นเครื่องมือของการเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐ (Ideological State Apparatus) ภายใต้บริบทของการจัดการศึกษาของผู้พลัดถิ่นฐานภายในประเทศ (Internally Displaced People) ที่มีสภาพพื้นที่ สิ่งแวดล้อม บุคลากร และประสบการณ์ต่าง ๆ ผ่านผลกระทบของการต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราชของรัฐฉานในประเทศพม่าจากนโยบายของการแปลงให้เป็นพม่า (Bermanization) โรงเรียนแห่งนี้ได้ประยุกต์การจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของความไม่มั่นคงของการเป็นรัฐพลัดถิ่นฐานภายในประเทศในพื้นที่ชายแดนไทย - พม่า โดยสรุปแล้วการจัดการศึกษาของโรงเรียนแห่งชาติดอยไตแลงนั้นได้ผลิตสร้าง

อุดมการณ์ชาตินิยมแบบวัฒนธรรมผ่านเด็กนักเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษาของโรงเรียนแห่งนี้ โดยมีปัจจัยสำคัญหลัก คือ หลักสูตร รูปแบบการเรียนการสอน และบริบทของโรงเรียน เป็นตัวขับเคลื่อนให้การทำหน้าที่ของโรงเรียนในฐานะของการเป็นกลไกในการถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยมให้ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในระบบและรูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนแห่งนี้ภายใต้ของโครงสร้างเพื่อการกอบกู้เอกราชรัฐฉาน (RCSS) เพื่อตอบสนองอุดมการณ์ชาตินิยมในการกู้ชาติให้กับคนไทใหญ่บนผืนแผ่นดินรัฐฉาน เมื่ออุดมการณ์ชาตินิยมถูกถ่ายทอดให้กับเด็กผ่านระบบการศึกษาทำให้เด็กจบการศึกษาแล้วก็จะกลับมาทำงานให้กับกองกำลังกู้ชาติต่อไป

วิบูล สินธุมาลย์ (2554) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย - ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 (ค.ศ. 1975 - 2009) ได้กล่าวถึงปัญหาของแบบเรียนไทยและลาวที่ยังเป็นปัญหา ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคนไทยและคนลาว โดยเฉพาะในด้านการรับรู้ประวัติศาสตร์ที่มีแต่การสู้รบ ผู้แพ้ ผู้ชนะ ซึ่งแบบเรียนไทยและลาวเป็นต้นแบบทางความคิดที่รัฐสร้างขึ้นให้กับผู้เรียน ความรู้ที่ได้จากแบบเรียนสร้างชุดความคิดชาตินิยมให้ผู้เรียนได้สำเร็จ การกล่าวเนื้อหาแบบซ้ำไปซ้ำมาหลายรอบ กลายเป็นการปลูกฝังความคิดชาตินิยมให้ผู้เรียน แล้วความรู้สึกรักชาติเหล่านั้นก็ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตที่กระทบต่อรูปแบบความสัมพันธ์ไทยและลาว ให้ความรู้สึกความเหลื่อมล้ำจากวิธีการนำเสนอข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ ของไทย ทั้งที่จริงแล้วไทย - ลาว มีประวัติศาสตร์ร่วมกันในมิติของความร่วมมืออย่างยาวนาน แต่ประวัติศาสตร์เชิงสงครามกลับเป็นสิ่งที่ถูกเน้นย้ำในแบบเรียนมากกว่า โดยเฉพาะกรณีสงครามเจ้าอนุวงศ์ ที่กลายเป็นวิาทะประจำที่ถูกผลิตซ้ำทุกยุคทุกสมัยในแบบเรียนของไทยและลาว ซึ่งมุมมองการนำเสนอต่างกัน ส่งผลต่อความรู้สึกของคนทั้งสองชาติทำให้มีตรรกภาพไม่แน่นอนเท่าที่ควร

เปรมโรจน์ บางอ้อ (2556) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องแนวคิด “ชาตินิยม” ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษา ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากการศึกษาพบว่าถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา มี 2 ลักษณะคือ แนวคิดชาตินิยมที่เน้นความสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่เป็นหัวใจของชาติ หรือ ราชานิยม ซึ่งได้รับอิทธิพลความรู้ประวัติศาสตร์จากกรมพระยาดำรงราชานุภาพ และแนวคิดชาตินิยมที่เชิดชูชาติในขณะที่เดียวกันก็มีอคติกับเพื่อนบ้าน และเหยียดเชื้อชาติ และปัจจัยเรื่องการเมืองในช่วงทศวรรษที่ 2540 ที่มีแนวความคิดว่าพระมหากษัตริย์เป็นประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลมาจนถึงการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร โดยใช้แนวคิดชาตินิยม ราชานิยมเป็นเครื่องมือต่อต้านฝ่ายรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ดังนั้นการเมืองในช่วงทศวรรษที่ 2540 จึงมีผลต่อหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สิทธิชัย สุขคะตะ (2557) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การวิเคราะห์วาทกรรมชาตินิยมไทยในแบบเรียนสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ การศึกษางานวิจัยนี้เป็นการศึกษา เพื่อศึกษาการสร้างความรู้สึกชาตินิยมไทยในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โดยวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมโดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์ตัวบทและภาคปฏิบัติ การทางวาทกรรม เพื่อตอบสนองมติฐานในการศึกษาที่ว่า แบบเรียนสังคมและประวัติศาสตร์ถูกสร้างขึ้นให้เกิดวาทกรรมชุดหนึ่งขึ้นมาเพื่อความเป็นชาตินิยมและหล่อหลอมความเป็นชาติไทย โดยวิเคราะห์จากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์และหนังสือเรียน รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ฉบับปัจจุบัน จำนวน 6 เล่ม โดยวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดชาตินิยมไทยของ ศาสตราจารย์ ดร.สายชล สัตยานุรักษ์ โดยวิเคราะห์ว่าชาตินิยมไทย คือการที่รัฐปลูกฝังความเป็นไทย ให้ความสำคัญของเชื้อชาติโดยเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนของสถาบันพระมหากษัตริย์กับพุทธศาสนา โดยความเป็นไทยจะเน้นอย่างชัดเจนในเรื่องของศิลปะขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย โดยชาตินิยมยังปลูกฝังชาตินิยมทางวัฒนธรรมอย่างเข้มข้น หล่อหลอมอัตลักษณ์ชาติโดยเฉพาะพุทธศาสนาและเชื่อมโยงกับสถาบันหลักของสังคม โดยเน้นแนวคิดพัฒนาความเจริญทางวัตถุแต่ต้องรักษาจิตใจอย่างไทย เน้นการทำหน้าที่ตามสถานภาพของตน และต้องสามัคคี เสียสละเพื่อชาติ ชาตินิยมยังให้ความสำคัญและความหมายของ “พระมหากษัตริย์” และ “พุทธศาสนา” สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน กับความเป็นไทยด้านอื่น ๆ เช่น พวงศิลปะไทย กลายเป็นข้อจำกัดของความเป็นไทย ถ้าจะเป็นไทยอย่างสมบูรณ์นั้นต้องยอมรับศิลปะไทยด้วย โดยชาตินิยมไทยยังสร้างองค์ประกอบชนิดอื่น ๆ มาช่วยนิยามความเป็นไทยที่สำคัญ ได้แก่

1. ความสำคัญของเชื้อชาติ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเชื้อชาติไทย และชี้ให้เห็นถึงความภูมิใจในประวัติศาสตร์ต่อเชื้อชาติของตนเอง
2. ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ แสดงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันโดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในเรื่องความมั่นคงของชาติและความรู้สึกร่วมกันความเป็นชาติไทยจึงจำเป็นต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นหลักสำคัญ
3. ความสำคัญของพุทธศาสนา หมายถึง คำสั่งสอนของพุทธศาสนาที่ช่วยสร้างความมั่นคงแห่งรัฐ มองว่าศาสนาสามารถช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุข
4. ความสำคัญของการแสดงออกถึงวัฒนธรรมตน หมายถึง ความเจริญงอกงามของหมู่คณะและขนบธรรมเนียมอันดีงาม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่เหนือกว่าวัฒนธรรมอื่น

ธีร์จุฑา เมฆิน (2558) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมที่ปรากฏในนวนิยายของทมยันตี เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมในตัวบท (Text) นวนิยายของทมยันตีและบริบท (Context) ภูมิหลังของทมยันตีที่มีอิทธิพลต่อการก่อรูปทางความคิดอันนำไปสู่การถ่ายทอดแนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมผ่านนวนิยาย โดยศึกษา

ผ่านแนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยม (Royal Nationalism) ของธงชัย วินิจจะกุล เพื่อที่จะยืนยัน และตอบคำถามการวิจัย ที่ว่า “นวนิยายของหมยงค์ได้สะท้อนแนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมอย่างไร และบริบทภูมิหลังของหมยงค์มีอิทธิพลต่อการก่อรูปความคิดทางการเมืองของหมยงค์อย่างไร อันนำไปสู่การถ่ายทอดแนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมผ่านนวนิยาย” ฉะนั้น การศึกษา งานเขียนที่เป็นตัวบทของหมยงค์จึงต้องศึกษาบริบทภูมิหลังของนักเขียนและบริบททางการเมืองใน ขณะที่เขียนนิยายด้วย เพราะการผลิตซ้ำแนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมและการสะท้อน ความคิดทางการเมืองแบบกษัตริย์นิยม ที่หมยงค์ได้แสดงออกมาในงานเขียนก็ล้วนแต่ได้รับอิทธิพล จากบริบทของภูมิหลังและบริบททางการเมืองที่แวดล้อมในขณะนั้น

นฤมล นิ่มนวล (2559) ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การเมืองในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2551 จากการศึกษาพบว่า นักวิชาการศึกษาในระบบราชการเป็นผู้มีอิทธิพล ต่อการกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรและแบบเรียนของไทยในแต่ละยุคสมัย และรัฐมีความพยายามใน การกล่อมเกลางานการเมืองผ่านเนื้อหาในแบบเรียน โดยเนื้อหาดังกล่าวมีลักษณะอธิบายความสัมพันธ์ เชิงอำนาจระหว่างรัฐและพลเมืองในรูปแบบที่สอดคล้องกับระบอบการเมืองการปกครองในแต่ละ ยุคสมัย ขณะเดียวกันยังมีลักษณะตอบสนองแนวคิดของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับแวดวงการศึกษาใน การนำเสนอแนวคิดในลักษณะอนุรักษนิยม อันเป็นผลจากการประนีประนอมกันในการครองอำนาจ ระหว่างกลุ่มที่ต้องการเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (ฝ่ายก้าวหน้า) และกลุ่มที่ต้องการคงไว้ซึ่ง อำนาจและอุดมการณ์ในระบอบเดิม (ฝ่ายอนุรักษนิยม) ภายในกระทรวงศึกษาธิการ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นพบว่า บริบทสังคม การเมือง ในยุคนั้น ๆ มีอิทธิพลต่อการระบบ การศึกษา ดังนั้นเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้รับอิทธิพลจากบริบทสังคม การเมืองเช่นกัน เห็นได้จาก การที่วิชาประวัติศาสตร์ได้รับความสนใจให้แยกออกมาเป็นรายวิชาพื้นฐานในยุครัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จากเดิมเป็นรายวิชาเพิ่มเติม จึงเป็นที่น่าสนใจว่าเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นอย่างไร

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประเด็นที่สำคัญ แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1. ยกย่องเชิดชูบุคคล ผู้นำชาติ
2. รัฐของตนมีความชอบธรรมในทุกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์
3. รัฐอื่นด้อยกว่ารัฐของตนเอง
4. ไม่มีด้านเสียของบุคคล/รัฐของตนในประวัติศาสตร์ หรือมีน้อยมาก หรือไม่กล่าวถึง และถูกมองข้าม

แนวคิดชาตินิยม

1. แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี
  - 1.1 ทุกประเทศชาติมีความเท่าเทียมกัน
  - 1.2 ประชาชนมีเสรีภาพทางการเมือง
2. แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์
  - 2.1 โหยหาอดีต
  - 2.2 ให้ความสำคัญกับสถาบันที่เก่าแก่และประวัติศาสตร์
  - 2.3 แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์จะเกิดขึ้นเมื่อรู้สึกว่าคุณชาตินิยมถูกคุกคามจากศัตรูภายในและภายนอก
3. แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ
  - 3.1 เน้นการใช้ทหาร และการขยายดินแดน
  - 3.2 การเชื่อฟังผู้นำที่มีเพียงหนึ่งเดียวอย่างไม่มีเงื่อนไข
  - 3.3 เป็นชาตินิยมแบบบ้าคลั่ง โดยการแบ่งเขา แบ่งเรา
  - 3.4 ชาตินิยมอยู่เหนือชาติอื่น
4. แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม
  - 4.1 การต่อต้านชาติอื่นที่มีอำนาจเหนือชาติตนเอง

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

พัฒนาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การศึกษาพัฒนาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

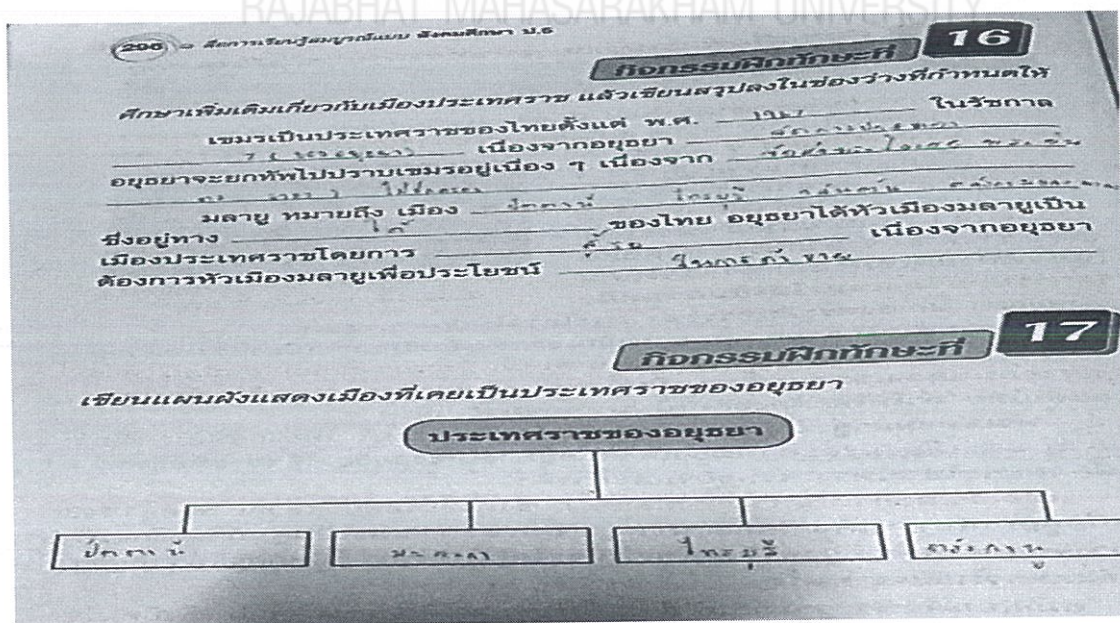
1. เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2547
2. เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2550
3. แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. สรุป

3.1 เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2547

เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนสังคมศึกษาศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สารประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จะมีเนื้อหาที่ต่อเนื่องจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พร้อมทั้งบริบทสังคมความไทยในช่วงระยะเวลานั้นด้วย ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้มีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม ให้มีความรู้ความสามารถ มีความสุข รวมทั้งเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532) หากนำหลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มาวิเคราะห์ร่วมกับบริบทของสังคมไทยตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2500 – 2547 เป็นช่วงที่รัฐบาลต้องการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศชาติเพราะประเทศไทยอยู่ช่วงที่ได้รับผลกระทบจากสงครามเย็น ซึ่งรัฐบาลไทยได้เข้าร่วมกับฝ่ายโลกเสรีจึงมีการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้าม เมื่อมีกลุ่มผู้ต่อรัฐบาล เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลา ในปี พ.ศ. 2516, เหตุการณ์ 6 ตุลาคม ในปี พ.ศ. 2519, เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2535 ฝ่ายรัฐบาลก็จะใช้เหตุผลการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในการจัดการกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งผลักดันให้กลุ่มคนเหล่านั้นบางส่วนต้องเข้าร่วมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์จริง ๆ กลุ่มคนเหล่านี้ได้หลบหนีซ่อนตัวในป่าหรือที่กันดาร ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์ฝ่ายรัฐบาลจึงต้องสร้างความเจริญไปสู่พื้นที่

ทั้งทางโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา ถนนนอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมด้านการศึกษา ในช่วงปี พ.ศ. 2500 กระทรวงศึกษาธิการได้เร่งให้ครูดำเนินการอ่านออก เขียนได้ให้แก่ผู้ที่ไม่รู้หนังสือ สถานที่เรียนก็เปลี่ยนจากวัดเป็นอาคารไม้ที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้น (กรณีศึกษาหมู่บ้านดงปวงจิว และ ศุภชัย เจริญวงศ์, 2544) และถือว่าเป็นช่วงของการเร่งพัฒนาอย่างก้าวกระโดด แต่ฐานการพัฒนาไม่มั่นคงจนทำให้เกิดวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งในช่วงปี พ.ศ. 2540 และเป็นอีกหนึ่งจุดเปลี่ยนของสังคมไทย ในช่วงเวลานั้น ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องกลับมาฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจอีกครั้ง

ปัจจัยที่ส่งผลให้การออกแบบเนื้อหาประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 คือ ความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งเนื้อหาประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ได้ส่งผลถึงเนื้อหาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงแรก เห็นได้จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 10 ประวัติศาสตร์ชาติไทย ที่มีเนื้อหาเยอะ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความเป็นยิ่งใหญ่ของชาติไทย มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับอาณาจักรรอบข้าง ได้แก่ (1) สุโขทัย (2) ล้านนา (3) มอญและพม่า (4) เขมรและหัวเมืองมลายู ซึ่งความสัมพันธ์จะอยู่ในรูปแบบของการทำสงคราม โดยอาณาจักรอยุธยาจะมีอำนาจเหนือกว่าอาณาจักรรอบข้างที่กล่าวมาข้างต้น ดังในแบบฝึกหัดของแบบเรียน เช่น กิจกรรมฝึกทักษะที่ 16 ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเมืองประเทศราชแล้วเขียนสรุปลงในช่องว่างที่กำหนดให้ และกิจกรรมฝึกทักษะที่ 17 เขียนแผนผังแสดงเมืองที่เคยเป็นประเทศราชของอยุธยา แต่ถ้าหากกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับจีน ญี่ปุ่น ชาติตะวันตก ซึ่งมีอำนาจเหนืออาณาจักรอยุธยาจะความสัมพันธ์ในเรื่องการค้าขาย เป็นการสร้างสัมพันธ์มิตรอันดีต่อกัน (สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, 2547)

ภาพที่ 3.1 กิจกรรมฝึกทักษะที่ 16 และกิจกรรมฝึกทักษะที่ 17

ดังนั้น เนื้อหาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงแรก ซึ่งมีความต่อเนื่องจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงมีรูปแบบที่สื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของชาติ การทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติต้องมาเป็นอันดับแรก การพยายามรวมคนในประเทศให้มีจุดหมายร่วมกันโดยการแบ่งเรา แบ่งเขา ซึ่งการสร้างแนวความคิดแบ่งเรา แบ่งเขาในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักชาติแต่จะเกลียดฝ่ายตรงข้าม เห็นได้จากการเขียนประวัติศาสตร์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างอยุธยากับอาณาจักรอ่าวจะเป็นเรื่องการทำสงคราม ซึ่งทำให้เกิดแบ่งชั่ว ฝ่ายดี ฝ่ายร้ายอย่างชัดเจน

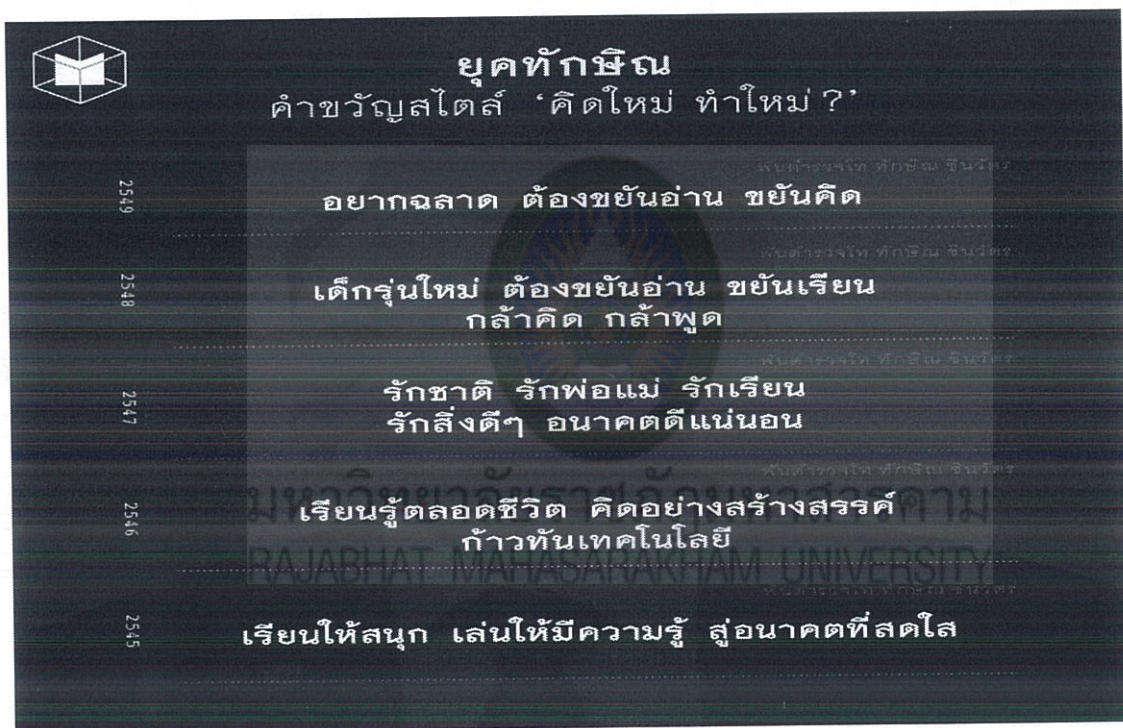
3.2 เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2550

ในการจัดพิมพ์แบบเรียนในช่วงปี พ.ศ. 2550 ถือเป็นปีสุดท้ายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นช่วงเชื่อมต่อกับตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระยะเวลานี้ประเทศไทยได้เกิดวิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. 2548 - 2553 เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองซึ่งต่อต้านและสนับสนุนทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ในยุคที่ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2549 เป็นที่ประเทศไทยเร่งฟื้นฟูทางด้านเศรษฐกิจจากวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งในช่วงปี พ.ศ. 2540 ดังนั้นนายกทักษิณ ชินวัตร จึงได้มีนโยบายในการเร่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ มีแนวคิดที่ว่าการเปลี่ยนแปลงของการเมืองภายในประเทศต้องสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมในระดับภูมิภาคและระดับโลก อีกทั้งการดำเนินนโยบายด้านการทูตเชิงรุก คือ ไม่ใช่เพียงเจ้าบ้านที่รอต้อนรับแขกเท่านั้น แต่ต้องแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจและต้องไม่วิตกกังวลกับปัญหาทางภูมิรัฐศาสตร์เหมือนดังในยุคสงครามเย็น นอกจากนี้ยังมีนโยบายกับในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังเติบโตควรจะช่วยเหลือให้ประเทศเพื่อนบ้านช่วยเหลือตัวเองได้ และมีการลดบทบาทกองกำลังทหารในทางการเมืองและต่างประเทศ (ณัฐพร ละอองอินทร์, 2557) แต่ใช้เศรษฐกิจเป็นฐานในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ

จากนโยบายนายกทักษิณ ชินวัตร ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและการพยายามทำให้ประเทศเป็นที่ยอมรับ เพื่อดึงดูดให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ดังนั้นการมองเพื่อนบ้านในยุคนี้จึงเป็นการมองในแง่การร่วมมือในการสร้างผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนในช่วงนี้จึงมีการลดเรื่องการทำสงครามลงบ้าง เช่น ตัดเรื่องสงครามไทยสุญเสียสมเด็จพระสุริโยทัย และตัดวีรกรรมของชาวบ้านบางระจันซึ่งอยู่ใน เรื่อง บุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี บุคคลสำคัญ แต่เรื่องการทำสงครามก็ยังคงมีอยู่ เช่น เรื่องการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 จัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2550 เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนได้ถูกลดหน่วยการเรียนรู้

ให้เหลือเพียง หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ซึ่งจากเดิมจะมีเรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์แต่ในช่วงนี้ได้ถูกตัดออกจากแบบเรียน ความเข้มข้นของเรื่องการเน้นย้ำการแบ่งเขาแบ่งเราลดลงในช่วงนี้

การศึกษาในยุคสมัยของนายกทักษิณ ชินวัตร ได้นำระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการส่งเสริมเพื่อการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนก้าวทันโลกยุคใหม่ ตลอดระยะเวลา 5 ปี มีคำขวัญวันเด็กที่เก๋ไก๋ ทันสมัย ให้เด็กได้เล่นอย่างมีความรู้และเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยี เช่น เรียนให้สนุก เล่นให้มีความรู้ สู่อนาคตที่สดใส, เรียนรู้ตลอดชีวิต คิดอย่างสร้างสรรค์ ก้าวทันเทคโนโลยี (ผู้ใหญ่อยากปลุกฝังอะไรเด็กไทย? วิเคราะห์คำขวัญวันเด็กผ่านการเมืองไทยแต่ละยุคสมัย, 2562)

ภาพที่ 3.2 ยุคทักษิณ – คำขวัญสไตล์ ‘คิดใหม่ ทำใหม่’

นโยบายส่วนใหญ่ของรัฐบาลนี้เป็นลักษณะประชานิยมทำให้มีผลกระทบต่อการศึกษาที่มีแนวโน้มสนใจโครงการที่เน้นการพัฒนาแค่เปลือกนอกไม่ใช่แก้ไขปัญหาหรือปฏิรูปโครงสร้างการศึกษาจากรากฐานของปัญหาที่แท้จริง เช่น โครงการจัดหาคอมพิวเตอร์ราคาถูกให้นักเรียน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนการศึกษาเพื่อส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ การนำเงินจากการจำหน่ายสลากเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว หรือห่วยบนดิน มาเป็นทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ยากจน หรือการสร้างห้องสมุดที่ทันสมัย ในศูนย์การค้า เป็นต้น (นฤมล นิ่มนวล, 2559) ซึ่งปัญหาในการวางนโยบายเรื่องการศึกษาของรัฐบาลในยุคของนายกทักษิณ ชินวัตร ก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ทำให้เกิดฝ่ายต่อต้านการดำเนินงาน ของนายก

ทักษิณ ชินวัตร จนนำมาซึ่งการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 และเกิดวิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. 2548 – 2553 ที่เป็นการขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ซึ่งต่อต้านและสนับสนุนทักษิณ ชินวัตร ซึ่งสภาพความขัดแย้งในสังคมยังคงดำเนินอยู่ต่อไปและส่งผลกระทบต่อเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จากนโยบายทางการศึกษาที่เน้นเรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อตอบสนองของการสร้างประเทศด้วยการเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไม่ได้รับความสนใจ เห็นได้จากการลดเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ให้เหลือเพียงหน่วยการเรียนรู้เดียวเท่านั้น

3.3 แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จากการแก้ไขหลักสูตรแกนกลาง 2551 ทางกระทรวงศึกษาธิการประกาศเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 โดยจะใช้กับโรงเรียนนาร่อง ปีการศึกษา 2552 ส่วนโรงเรียนทั่วไปจะใช้ในปีการศึกษา 2553 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้นักเรียนได้เรียนวิชาประวัติศาสตร์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมงในทุก ระดับชั้น เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องปรับโครงสร้างของหลักสูตรประวัติศาสตร์ใหม่ ซึ่งประวัติศาสตร์จะเป็นส่วน 1 ใน 5 สาระของวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ศาสนา หน้าที่ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เมื่อมีนโยบายให้นักเรียนเรียนประวัติศาสตร์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จึงจำเป็นต้องแยกประวัติศาสตร์ออกมา แต่ยังคงอยู่ภายใต้กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ซึ่งจะแยกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ (1) ประวัติศาสตร์ (2) ศาสนา หน้าที่ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์

เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายจึงปรับโครงสร้างใหม่ เดิมชั้น ป.1 ถึง ป.6 กำหนดให้เรียนกลุ่มสังคมปีละ 80 ชั่วโมง หากจะให้เรียน 40 ชั่วโมงตลอดทั้งปี ปรับเวลาดังกล่าวเป็น 120 ชั่วโมงต่อปี โดยให้ 40 ชั่วโมงให้เรียนประวัติศาสตร์ สำหรับอีก 80 ให้เรียนกลุ่มสาระสังคมที่เหลือ ซึ่งเวลาที่เพิ่มมานั้นจะดึงมาจากเวลามาจากวิชาเพิ่มเติม สำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น จะให้เรียนประวัติศาสตร์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ซึ่งเวลาเรียนจะเกี่ยวข้องกับหน่วยกิต เมื่อให้เรียนประวัติศาสตร์เพิ่ม 40 ชั่วโมงต่อปี เท่ากับ 1 หน่วยกิต จากเดิมเรียน 9 หน่วยกิต เพิ่มเป็น 12 หน่วยกิต แยกเป็นประวัติศาสตร์ 3 หน่วยกิต อีก 9 หน่วยกิต เป็นของ 4 สาระที่เหลือ ส่วนมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่ได้กำหนดให้เรียนทุกชั้นปี แต่ภายในเรียน 2 ปี กลุ่มสาระเดิมกำหนด 6 หน่วยกิต เพิ่มเป็น 8 หน่วยกิต โดย 2 หน่วยกิต เป็นประวัติศาสตร์ อีก 6 เป็นสาระที่เหลือ (มติชนออนไลน์, 2557) ดังนั้นในปี พ.ศ. 2554 จึงมีการแยกวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาพื้นฐานและมีการจัดพิมพ์แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (ลาวีณย์ วิทยาอุทิศ, 2555)

วิชาประวัติศาสตร์ได้รับความสนใจจากภาครัฐอีกครั้ง โดยเฉพาะในยุครัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งได้ทำรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 สาเหตุที่ทำให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อ้างถึงความชอบธรรมที่ต้องทำการรัฐประหารเนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น ได้เกิดการประท้วงต่อต้านรัฐบาลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2556 - พฤษภาคม 2557 โดยคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส). การประท้วงมีสาเหตุจากร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ ซึ่งเป็นการนิรโทษกรรมความผิดของนักการเมืองย้อนหลังไปถึงปี พ.ศ. 2547 โดยถูกหลายฝ่ายคัดค้านโทษกรรมฯ นั้น เริ่มจะปานปลายความขัดแย้งทางการเมืองได้ที่เกิดขึ้นได้นำไปสู่ความรุนแรงและนอกจากนี้การประท้วงที่ยืดเยื้อก็ได้สร้างความเสียหายให้แก่ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของไทย จนในท้ายที่สุดทหารได้ก้าวเข้ามาทำการรัฐประหารเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้น (ประภาพร สีหา, 2560) จากสถานการณ์การเมืองที่มีความขัดแย้งทำให้ในยุครัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หันมาสนใจประวัติศาสตร์ ยังมีกลุ่มนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ได้ออกมาแสดงความคิดเห็นจากเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น เช่น งานเสวนา “การเมืองกับประวัติศาสตร์ประวัติศาสตร์กับการเมือง” ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดขึ้นเพื่อฉลองครบรอบ 85 ปี การอภิวัฒน์สยาม โดยเชิญนักวิชาการที่จะย้อนค้นหาเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ส่งผลให้เกิดการเมืองในปัจจุบัน อาทิ ศ.ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ อดีตคณบดีคณะศิลปศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์ รศ.ดร.กุลดา เกษบุญชู มีต์ นักวิชาการอิสระด้านรัฐศาสตร์ ดร.กนกรัตน์ เลิศชูสกุล คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ รศ.ดร.สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ ดร.ณัฐพล ใจจริง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.ราชภัฏสวนสุนันทา (มติชนสุดสัปดาห์, 2560) อีกทั้งยังเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ไม่ได้อยู่แค่ในตำราอีกต่อไป เมื่อความรู้เป็นสิ่งที่ทุกคนเข้าถึงได้ง่ายโดยการรับสารผ่านโซเชียลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก ไลน์ ฯ เช่น เรื่อง จารึกพ่อขุนฯ “แหวกประเพณี” เมื่อสระลอย ลอยมาจม อยู่ใน “ศิลาจารึกหลักที่ 1” ที่สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพฤษภาคม 2532 ได้นำมาเผยแพร่ผ่านทางโลกออนไลน์ จึงทำให้ความรู้เก่าถูกทำลายและถูกตั้งคำถาม

ศิลปวัฒนธรรม **SILPA-MAG.COM** วันพุธที่ 4 กันยายน พ.ศ.2562

🏠 [หน้าแรก](#) > [ประวัติศาสตร์](#) > [จารึกพ่อขุนฯ ...](#)

พาดังดีตั้งแต่ 20,000 บาท
ใหม่ 50 ต้นบาท

Ultra Savings

ศิริชัย

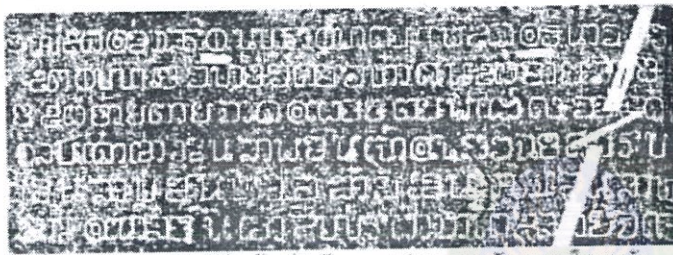
มหิทธิผลศิลปากร

สถาบัน

ประวัติศาสตร์

จารึกพ่อขุนฯ “แหวกประเพณี” เมื่อสระลอย ลอยมาจมน อยู่ใน “ศิลาจารึกหลักที่ 1”

Facebook
 Twitter
 Google+
 LINE

รูปที่ 1 ส่วนาศิลลาจารึกหลักที่ 1 ด้านที่ 1 มีการวางรูปสระและพยางค์อยู่ในบรรทัดเดียวกันทั้งหมด

ที่มา	ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพฤษภาคม 2532
ผู้เขียน	ที.ศ.ช. เจียจันทร์พงษ์
เผยแพร่	วันจันทร์ที่ 2 กันยายน พ.ศ.2562

ติดตามเรา

Silapewattanaatham - ...

227,553 likes

Liked Send Message

You and 63 other friends like this

ลิโวนรัก
1ไทย
รลอรท

B1,028.04

จองเลย

เกิดมณิ ริ
สอรต

B739.32

จองเลย

เอส7 โส
เทร

B389.97

จองเลย

ภาพที่ 3.3 บทความ เรื่อง จารึกพ่อขุนฯ “แหวกประเพณี” เมื่อสระลอย ลอยมาจมน อยู่ใน “ศิลาจารึกหลักที่ 1”

อำนาจรัฐถูกสั่นคลอนด้วยพลังโซเชียล เมื่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชนชั้นนำถูกนำเสนอต่อสังคมในหลายด้าน ซึ่งมีมากกว่าในแบบเรียนหรือที่รัฐต้องการนำเสนอ รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ คสช. ทำให้รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ออกกฎหมายที่ใช้ควบคุมในโลกโซเชียล คือพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 หลังจากที่มีการประกาศใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ ทำให้นักการเมือง นักวิชาการ นักเคลื่อนไหว ทายอดถูกตั้งข้อหาหลังวิจารณ์ คสช.

นักเคลื่อนไหวต้องคดี ม. 14 พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ยุครัฐบาล คสช.

ผู้ถูกกล่าวหา	พฤติกรรม	สถานะทางคดี
นาย วัฒนา เมืองสุข	โพสต์ข้อความทางเฟซบุ๊กวิจารณ์บ้านเมืองในยุค คสช. และการให้สัมภาษณ์ของ พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ กรณีทหารไปตามถ่ายรูป น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ว่าไม่ให้เกียรติและเหยียดหยามทางเพศ	ศาลพิพากษายกฟ้อง
นาย วีระสมความคิด	โพสต์เฟซบุ๊ก โดยตั้งคำถาม 8 ข้อ ในลักษณะโพลสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาล	ตำรวจสั่งไม่ฟ้อง
นาย วัฒนา เมืองสุข	โพสต์เฟซบุ๊กแสดงความคิดเห็นว่าหมุดคณะราษฎรเป็นโบราณสถาน เป็นสมบัติของชาติ	อยู่ระหว่างชั้นสอบสวน

ที่มา : ดัดแปลงจาก iLaw

ภาพที่ 3.4 นักการเมือง นักวิชาการ นักเคลื่อนไหวต้องคดี พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ

นโยบายของรัฐบาลในยุครัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เน้นให้คนไทยมีความรักชาติ มีความสามัคคี ไม่มีความแตกแยกในสังคม เห็นได้จากการกำหนดค่านิยมหลัก คือ ค่านิยม 12 ประการ เพื่อให้คนในสังคมไทยมีแนวประพฤติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อนำบริบทสังคมไทยมาเปรียบเทียบกับการเขียนเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ประวัติศาสตร์จะพบว่าจะมีความเชื่อมโยงกัน ในยุคของ คสช. ก็จะเน้นวิชาประวัติศาสตร์เป็นสำคัญเพื่อให้คนไทยมีความรักและภาคภูมิใจในชาติไทย เพื่อลดความแตกแยกทางการเมืองที่เกิดขึ้นช่วงระยะเวลานั้น การเพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้นรวมถึงการเพิ่มเนื้อหาให้มากกว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แสดงให้เห็นว่าวิชาประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อการจัดการปกครอง จึงทำให้รัฐเข้ามาจัดการในวิชาประวัติศาสตร์ ถึงแม้ว่าเนื้อหาประวัติศาสตร์จะเพิ่มมากขึ้นแต่สิ่งที่เห็นความแตกต่างจากเนื้อหาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรที่ผ่านมา คือ การพยายามลดการเหยียดหยามประเทศเพื่อนบ้านลงบ้าง แต่ก็ไม่ได้หมดไปเสียทีเดียว

ตารางที่ 3.1

หน่วยการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในแต่ละช่วง

วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ช่วงปี พ.ศ. 2547)	วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ช่วงปี พ.ศ. 2550)	วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 วิธีการทาง ประวัติศาสตร์กับการเรียนรู้ เรื่องราวในอดีต	หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 พัฒนาการของ อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความเป็นมาของ ท้องถิ่น
<ol style="list-style-type: none"> 1. วิธีการทางประวัติศาสตร์คืออะไร 2. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ 3. ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล 4. สภาพทางภูมิศาสตร์ในภูมิภาค ของฉิ่น 5. ร่องรอยการตั้งถิ่นฐานในภูมิภาค ต่าง ๆ ในประเทศไทย 6. ภูมิปัญญาท้องถิ่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา 1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของ อาณาจักรอยุธยา 1.3 พระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยา 1.4 การเมืองการปกครอง 1.5 เศรษฐกิจสมัยอยุธยา 1.6 สังคมสมัยอยุธยา 1.7 การเสียกรุงครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 2. พัฒนาการของอาณาจักรธนบุรี <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การก่อตั้งกรุงธนบุรี 2.2 การเมืองการปกครองใน สมัยธนบุรี 2.3 เศรษฐกิจในสมัยธนบุรี 2.4 สังคมในสมัยธนบุรี 2.5 การสิ้นสุดสมัยธนบุรี 3. บุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาและ ธนบุรี <ol style="list-style-type: none"> 3.1 บุคคลสำคัญสมัยอยุธยา 3.2 บุคคลสำคัญในสมัยธนบุรี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสืบค้นประวัติความเป็นมาของ ท้องถิ่น <ol style="list-style-type: none"> 1.1 วิธีการสืบค้นประวัติความเป็นมา ของท้องถิ่น 1.2 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ใน การศึกษาท้องถิ่น 1.3 การนำเสนอความเป็นมาของ ท้องถิ่นโดยอ้างอิงหลักฐานที่ หลากหลาย 2. การตั้งคำถามและการตอบคำถาม ทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ 2.2 การใช้ข้อมูลและหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ 3. ความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ เรื่องราวในท้องถิ่น <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสาร ต่าง ๆ ที่แสดงนัยของ ความคิดเห็นกับข้อมูล 3.2 ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่แสดง ความจริงกับข้อเท็จจริง 3.3 สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับข้อมูล ในท้องถิ่น 3.4 ความแตกต่างระหว่างความจริง กับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราว ในท้องถิ่น

(ต่อ)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ช่วงปี พ.ศ. 2547)	วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ช่วงปี พ.ศ. 2550)	วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
หน่วยการเรียนรู้ที่ 10 ประวัติศาสตร์ ชาติไทย <ol style="list-style-type: none"> 1. ดินแดนไทยในอดีต 2. การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา 3. พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา 4. การปกครองสมัยอยุธยาตอนต้น 5. การปกครองสมัยอยุธยาตอนกลาง และอยุธยาตอนปลาย 6. ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับ สุโขทัย 7. ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับ ล้านนา 8. ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับมอญ และพม่า 9. ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับเขมร และหัวเมืองมลายู 10. ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับจีน และญี่ปุ่น 11. ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับชาติ ตะวันตก 12. เศรษฐกิจสมัยอยุธยา 13. รายได้ของอาณาจักรอยุธยา 14. สังคมสมัยอยุธยา 15. ศิลปวัฒนธรรมสมัยอยุธยา 16. คณิตศรียุทธยา 		หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การสร้างสรรค์ อารยธรรม <ol style="list-style-type: none"> 1. อิทธิพลของอารยธรรมตะวันออก <ol style="list-style-type: none"> 1.1 อารยธรรมอินเดีย 1.2 อารยธรรมจีน 2. อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตก <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การเข้ามาของอารยธรรมตะวันตก ในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ 2.2 อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตก ที่มีต่อสังคมไทยและคนใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
		หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 อาณาจักรอยุธยา <ol style="list-style-type: none"> 1. พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา 1.2 พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา ในด้านต่าง ๆ 2. ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ ในสมัยอยุธยา <ol style="list-style-type: none"> 2.1 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) 2.2 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ 2.3 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

(ต่อ)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ช่วงปี พ.ศ. 2547)	วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ช่วงปี พ.ศ. 2550)	วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
		2.4 สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
		2.5 ชาวบ้านบางระจัน
		3. ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยา
		3.1 ภูมิปัญญาการชุดคลอง
		3.2 ภูมิปัญญาการต่อเรือ
		3.3 ภูมิปัญญาด้านวรรณกรรม
		หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 อาณาจักรธนบุรี
		1. พัฒนาการของอาณาจักรธนบุรี
		1.1 การกอบกู้เอกราชและสถาปนา ธนบุรี
		1.2 พัฒนาการของอาณาจักรธนบุรี ในด้านต่าง ๆ
		2. ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ สมัยธนบุรี
		2.1 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
		3. ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรี

3.4 สรุป

พัฒนาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะพบว่าเนื้อหาประวัติศาสตร์ยังอยู่ในกรอบของเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติไทย และเป็นประวัติศาสตร์กระแสหลักที่ทุกคนคุ้นเคย ทั้งยังเชื่อและให้การยอมรับในวงกว้างอีกด้วย ประวัติศาสตร์ชาติไทยจึงมีลักษณะคือ ยกย่องเชิดชูบุคคล ผู้นำชาติ รัฐของตนมีความชอบธรรมในทุกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ รัฐอื่นด้อยกว่ารัฐรัฐของตนเอง ไม่มีด้านเสียของบุคคล/รัฐของตนในประวัติศาสตร์ หรือมีน้อยมาก หรือไม่กล่าวถึง และถูกมองข้ามสิ่งที่พบได้จากเนื้อหาประวัติศาสตร์ตั้งแต่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ การลด การเพิ่มเนื้อหาประวัติศาสตร์บางช่วงบางตอนเท่านั้น ซึ่งก็มีบริบทสังคมในช่วงนั้น ๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการลด หรือเพิ่มเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน โดยเฉพาะเรื่องการเมืองที่ปัจจัยสำคัญในการออกแบบเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน หากนำเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนทั้ง 2 หลักสูตรมาวิเคราะห์เพื่อดูพัฒนาการจะพบว่า มีการพยายามปรับเนื้อหาประวัติศาสตร์ในเรื่องการเมืองรัฐอื่น

ดีกว่ารัฐรัฐของตนเอง แต่ก็ยังไม่สามารถหลุดพ้นในเรื่องนี้ได้ ยังพบเนื้อหาประวัติศาสตร์ในลักษณะนี้ อยู่แต่ไม่ชัดเจนและเข้มข้นเหมือนในช่วงที่พิมพ์แบบเรียนในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นรอยต่อระหว่าง หลักสูตรหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อมีการแก้ไขแบบเรียนในช่วงของนายกทักษิณ ชินวัตร ที่พยายามสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ ในเรื่องเศรษฐกิจ ทำให้เนื้อหาประวัติศาสตร์ลดลง และตัดเนื้อหาประวัติศาสตร์บางส่วนออก แต่ก็ยังมีเค้าโครงเรื่องเหมือนเดิม การเขียนประวัติศาสตร์ยังคงเป็นเรื่องของชนชั้นนำ เป็นเพียงเรื่องเล่าให้ ผู้เรียนท่องจำ นำเสนอเพียงด้านเดียว ขาดการเชื่อมโยงกับบริบทของโลกภายนอก ซึ่งจะนำเสนอ เพียงอาณาจักรอยุธยา อาณาจักรธนบุรี อาจจะมีอาณาจักรใกล้เคียงบ้างแต่จะอยู่ในลักษณะการทำสงคราม สิ่งที่ขาดหายไปจากวิชาประวัติศาสตร์คือการทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ การพยายามหาหลักฐาน หลาย ๆ ด้านมาอ้างอิงข้อมูลที่ได้รับ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดข้อสงสัยว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น ในประวัติศาสตร์จริงเท็จแค่ไหน

ดังนั้น แม้ว่าจะเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษา แต่เนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ยังคงวนเวียนอยู่ใน เรื่องเดิม ๆ และมีจุดประสงค์เหมือนเดิม คือ สร้างความรักชาติ ตามมาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความ เป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย ซึ่งจะได้ นำเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปวิเคราะห์ว่ามีแนวคิดชาตินิยมแฝงอยู่อย่างไร เมื่อเนื้อหาประวัติศาสตร์ใน แบบเรียนอิงอยู่กับปัจจัยด้านการเมือง รัฐพยายามเข้าไปจัดการในระบบการศึกษาและออกแบบให้ ทุกคนได้เรียนในหลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการเมืองกับการศึกษามีส่วนเชื่อมโยงกัน

บทที่ 4

แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ในการวิเคราะห์เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่ามีแนวคิดชาตินิยมแฝงอยู่อย่างไรนั้น จะใช้กรอบแนวคิดชาตินิยมตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี
2. แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์
3. แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ
4. แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม
5. สรุป

4.1 แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี

แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี ยึดหลักการสำคัญที่ว่า ชาตินิคมกำหนด ชะตาชีวิตได้โดยอิสระ ซึ่งแต่ ละชาติมีความเท่าเทียมกัน อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน เพราะประชาชนคือชาติ โดยมีประเด็น สำคัญ ดังนี้ (1) ทุกประเทศชาติมีความเท่าเทียมกัน (2) ประชาชนมีเสรีภาพทางการเมือง และ (3) ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลมากกว่าชาติ

จากการวิเคราะห์แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไม่พบแนวคิดชาตินิยมแนวเสรี ทั้ง 3 ประเด็น คือ

1. ประเด็นเรื่อง ทุกประเทศชาติมีความเท่าเทียมกัน จะเห็นว่าเนื้อหาประวัติศาสตร์ใน แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทุกชาติหรือทุกอาณาจักรไม่ได้มีสิทธิเสรีเท่าเทียมกัน ถ้าหากอาณาจักรใดมีอำนาจมากกว่าก็จะเข้าควบคุมอีกอาณาจักร เช่น อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา มีฐานะ เป็นเมืองขึ้นของพม่าในช่วง พ.ศ. 2106 เป็นต้น

2. ประเด็นเรื่อง ประชาชนมีเสรีภาพทางการเมือง เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ลำดับชนชั้นทางสังคมในสมัยอยุธยาอย่างชัดเจน คือ

- 2.1 พระมหากษัตริย์ พระราชฐานและอำนาจของพระมหากษัตริย์ ในสมัยอยุธยา ทรง มีฐานะเป็นสมมติเทพ (ไทยได้รับแนวความคิดนี้มาจากคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์) ทรงเป็น ประมุขของประเทศ มีอำนาจสูงสุดในการปกครอง ทรงมีพระราชอำนาจในฐานะเป็นเจ้าของชีวิตและ เจ้าแผ่นดิน ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา

2.2 เจ้านาย หมายถึง พระราชวงศ์ของพระมหากษัตริย์ มีสกุลยศลดหลั่น ตามลำดับ คือ เจ้าฟ้า พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า ฯลฯ

2.3 ขุนนาง มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือพระเจ้าแผ่นดิน ในการปกครองประเทศ โดยพระเจ้าแผ่นดินพระราชทานศักดินา ให้เป็นเครื่องตอบแทนอำนาจ และฐานะของขุนนาง มีดังนี้

2.3.1 ขุนนางเป็นชนชั้นที่มีอำนาจมากทั้งในด้านการปกครองและการควบคุมพลเมือง

2.3.2 ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงออกกฎหมายศักดินา จัดทำเนียบขุนนาง ข้าราชการ ซึ่งประกอบด้วย ตำแหน่ง ยศ ราชทินนาม

2.3.3 ขุนนางที่มีไพร่พลมาก จะเป็นฐานแห่งกำลังและอำนาจที่สำคัญปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มขุนนางและเจ้านายจึงเกิดขึ้นบ่อยครั้ง

2.4 ไพร่ หมายถึงสามัญชนทั่วไป นับว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

2.4.1 ไพร่หลวง หมายถึง ไพร่ที่ขึ้นทะเบียนสังกัดต่อรัฐ คือ องค์พระมหากษัตริย์ ต้องมาเข้าเวรเพื่อรับใช้ราชการปีละ 6 เดือน

2.4.2 ไพร่สม หมายถึง ไพร่ที่ขึ้นทะเบียนต่อเจ้านายและขุนนาง

2.4.3 ไพร่ส่วย หมายถึง ไพร่ที่ส่งผลิตผลมาแทนการเข้าเวรเพื่อใช้แรงงาน

2.5 ทาส เป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในสังคม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.5.1 ทาสที่ไถ่ถอนตัวได้ เรียกว่า ทาสสินไถ่

2.5.2 ทาสที่ไถ่ถอนตัวไม่ได้ เช่น ทาสเชลย ลูกทาสเชลย ฯลฯ

2.6 พระสงฆ์ พระสงฆ์ไม่จำกัดชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง แต่เป็นที่เคารพของชนทุกชนชั้น บทบาทและความสำคัญของพระสงฆ์ คือ เป็นที่พึ่งทางใจของคนทุกชนชั้น เป็นบุคคลที่เปรียบเสมือนตัวเชื่อมของชนชั้นสูงกับชนชั้นต่ำ และเป็นผู้ให้การศึกษา เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษาในสมัยก่อน จะเห็นว่าอำนาจเบ็ดเสร็จจะอยู่ที่พระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์มีอำนาจทั้งหมดเหนือประชาชนและแผ่นดินหรือที่เรียกว่า การปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ฉบับพลึง คงชนะ, 2554, น. 45 - 46)

ในทัศนะของ ธีรชัย บุญมาธรรม ได้กล่าวถึง ไพร่ที่เป็นชายฉกรรจ์หรือเลิกในหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกในช่วงหลัง พ.ศ. 2367 ว่าไพร่หรือเลิกมีความสำคัญในระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งราชสำนักกรุงเทพฯ และกลุ่มผู้นำท้องถิ่นจะคำนึงถึงไพร่หรือเลิกอยู่เสมอ เพราะผลประโยชน์ราชสำนักกรุงเทพฯ ที่ได้จากหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกนั้นขึ้นอยู่กับรายได้ในรูปของส่วยเป็นหลัก และอย่างน้อยผู้นำท้องถิ่นก็มีความจำเป็นต้องอาศัยแรงงานของเลิกในการก่อสร้างทางศาสนา ทางารปกครอง ตลอดจนความปลอดภัย หรือช่วยในกิจการอื่น ๆ ไพร่หรือ เลิก ในช่วงสมัยหลังวิกฤตการณ์เจ้าอนุวงศ์มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน และหลายประเภท คือ

1. เลกคองเมือง หมายถึง ชายฉกรรจ์ที่เข้าประจำการหรือสังกัดเมืองที่ตนเองเกิด ทำหน้าที่เหมือนกับไพร่หลวง

2. เลกบุตรสักสาม หรือเลกบุตรส่วยสาม หมายถึง ชายฉกรรจ์ที่มีลูกชายถูกสักขึ้น เป็นฉกรรจ์หรือเสียดส่วยแล้ว 3 คน ผู้เป็นพ่อก็ปลดประจำการ หรือไม่ต้องเสียดส่วยอีกต่อไป

3. เลกผ้าขาว หมายถึง เลกคองเมืองส่วนหนึ่งที่กำหนดให้เสียดส่วยเป็นผ้าขาว แทนที่จะเสียดส่วยเป็นเงิน หรือทองคำ หรือผลแร่ เลกผ้าขาวในแต่ละเมืองจะมีจำนวนแตกต่างกัน บางเมืองมีมาก บางเมืองมีน้อย แต่ละคนถูกกำหนดให้ส่งผ้าขาวคนละผืน

4. เลกกองนอก หมายถึง ชายฉกรรจ์ที่สังกัดมูลนายชั้นผู้ใหญ่ หรือสังกัดเชื้อพระวงศ์ เลกกองนอกจะต้องรับใช้มูลนายของตน โดยไม่ต้องส่งส่วยเข้าเป็นของแผ่นดิน แต่ส่งให้มูลนายของตน ในบางครั้งเลกกองนอกมักมีอิทธิพล เพราะมีเจ้านายหนุนหลัง

5. เลกวัด หมายถึง ชายฉกรรจ์ที่มีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษาให้ความคุ้มครองแก่ศาสนสถาน ตลอดจนอุปถัมภ์ภักษุสงฆ์ ภาระที่ได้รับมอบหมายนี้จะต้องกระทำไปเรื่อย ๆ ตลอดชีวิต และลูกหลานก็สืบทอดภาระเลกวัดต่อไปไม่จบสิ้น และตามปกติเมื่อมีการสร้างวัดภายในเมือง เจ้าเมืองก็จะจัดเลกจำนวนหนึ่งให้มีหน้าที่ดังกล่าว หรือหากมีพระธาตุเจดีย์ที่สำคัญก็ยกเลกจำนวนหนึ่งเป็น “ข้าพระธาตุ”

6. เลกเขยชู หรือเลกเขยคู่ หมายถึง ชายฉกรรจ์ที่ไปทำมาหากินได้บุตรภรรยา อยู่เมืองอื่น แต่ยังคงเป็นเลกสังกัดเจ้าเมืองที่เป็นบ้านเกิดอยู่เช่นเดิม แต่บางกรณีเลกเขยชูก็สามารถขอโอนสังกัดเจ้าเมืองใหม่ที่ตนไปได้บุตรภรรยาอยู่นั้นได้

ในกลุ่มผู้ที่ได้รับการยกเว้นการเกณฑ์แรงงานหรือสิ่งของ คือ พระภิกษุ ซึ่งจะได้รับความเคารพยกย่อง การที่เจ้าเมืองให้ความสำคัญกับการสร้างวัดวาอารามซึ่งถือเป็นภาระสำคัญนั้นทำให้ชายฉกรรจ์สามารถออกบวชได้สะดวกขึ้น เป็นหนทางที่บรรดาเลกหรือไพร่จะหลุดพ้นจากการเกณฑ์แรงงานหรือสิ่งของ

ส่วนสตรีและเด็กไม่ปรากฏว่าถูกเกณฑ์แรงงานหรือต้องไปทำหน้าที่ให้กับเจ้าเมืองหรือกรม การเมืองแต่อย่างใด หรือถ้ามีก็เป็นเพียงช่วยเหลือคนในครอบครัวที่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน ในช่วงฝ่ายชายถูกเกณฑ์แรงงาน (ธีรชัย บุญมาธรรม, 2528, น. 36 - 39)

3. ประเด็นเรื่อง การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลมากกว่าชาติ จะไม่พบในแบบเรียนประวัติศาสตร์ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพราะเนื้อหาประวัติศาสตร์จะเน้นเรื่องการรักชาติ ความสามัคคี ซึ่งเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยไม่มีพื้นที่สำหรับความเป็นปัจเจกบุคคลทุกเหตุการณ์ ทุกเงื่อนไขในเรื่องราวประวัติศาสตร์ไทยจะมีเหตุผลของความเป็นส่วนรวม คือ การให้เหตุผลว่าการเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์กระทำเพื่อชาติ บ้านเมือง เช่น เรื่องราวของชาวบ้านบางระจัน ที่ได้นำเสนอว่า เป็นหมู่บ้านที่มีความรักชาติบ้านเมือง ต่อสู้กับกองทัพพม่าเพื่อปกป้อง

รักษากันเอง ได้รับการยกย่องว่ามีความเสียสละกล้าหาญ แต่สมัยนั้นยังไม่มีกรรมชาติ ดังนั้นการต่อสู้กับกองทัพพม่าเป็นไปในลักษณะป้องกันพวกพ้องตนเองจากผู้รุกรานเท่านั้น ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวในแต่ละรัฐแต่ละแคว้นจึงเป็นอิสระต่อกัน มีเมืองสำคัญกระจายอยู่ทั่วไป เช่น ลพบุรี - อโยธยา สุพรรณบุรี สุโขทัย เชียงใหม่ หลวงพระบาง นครศรีธรรมราช เป็นต้น (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2548, น. 16) ดังนั้นจะเห็นว่าเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนจะมีการกล่าวถึงในประเด็นเรื่อง การสำนึกร่วมกันในเรื่องความรักชาติโดยการยกย่องวีรกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เพื่อจุดประสงค์ให้คนในยุคสมัยใหม่เกิดสำนึกความรักชาติบ้านเมือง การวางโครงเรื่องประวัติศาสตร์ เช่นนี้ทำให้มุมมองประวัติศาสตร์ ดูแคบลงและจำกัดความเพียงเรื่องชาติเท่านั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ควรมีมุมมองที่หลากหลาย รอบด้าน และต้องเข้าใจบริบทในช่วงระยะเวลานั้นด้วย

4.2 แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์

แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์ เป็นการผสมผสานกันภายใต้หลักการที่ให้ความสำคัญกับประเพณี ด้วยเหตุนี้ ชาตินิยมแนวอนุรักษ์จึงใส่ใจกับสถาบันที่มีความเก่าแก่ และประวัติศาสตร์ ชาตินิยมแนวอนุรักษ์นิยมจะขึ้นในสถานการณ์ที่นักชาตินิยมรู้สึกว่าคุณภาพชาติของตนถูกคุกคาม ไม่ว่าจะจากศัตรูภายนอกหรือภายในก็ตาม ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญ คือ

4.2.1 การโหยหาอดีต

วีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน หากกล่าวถึงสามัญชนในประวัติศาสตร์ไทยก็จะมีอยู่บ้างที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ ชาวบ้านบางระจัน โดยกล่าวถึงเพื่อสร้างสำนึกความรักชาติ ความสามัคคีของคนในชาติ การเสียสละเพื่อแผ่นดิน ดังที่กล่าวในแบบเรียนว่า พม่ายกทัพเข้ามารบในครั้งที่ 8 บ้านบางระจันจึงแตก เมื่อ พ.ศ. 2309 รวมเวลาสู้รบถึง 5 เดือน วีรกรรมในความกล้าหาญและความเสียสละของชาวบ้านบางระจัน เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับคนไทย (พลับพลึง คงชนะ, 2554, น. 52) นอกจากนี้แบบเรียนแล้ว เรื่องราววีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน ยังได้รับการถ่ายทอดข้ามผ่านทางละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และเพลง ซึ่งมีเนื้อหาระตุ้นให้คนไทยรักชาติแต่ในขณะเดียวกันก็สร้างความเกลียดชังพม่าไปในคราวเดียวกันด้วย เช่น เนื้อเพลงบางระจันวันเพ็ญ นิมนต์พระอาจารย์ธรรมโชติ สละละทิ้งโบสถ์ เป็นมิ่งขวัญกำลังใจ หวังต่อกรทัพพม่าทั้งน้อยใหญ่ ที่ข่มเหงน้ำใจ ปล้นฆ่าเด็ก ผู้หญิง (คาราบาว, 2561) จะเห็นว่าเนื้อหามีเนื้อหาที่แสดงถึงความเจ็บปวดของการสูญเสีย การเป็นผู้ถูกกระทำ เนื้อหาประวัติศาสตร์ถูกถ่ายทอดข้ามผ่านบทเพลง บทละคร ยิ่งเป็นที่จดจำได้ง่าย ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าทำไมบทบาทของสามัญชนอย่างเช่นชาวบ้านบางระจันจึงถูกยกย่องกล่าวถึงในประวัติศาสตร์ไทย และได้รับการสนับสนุนให้กล่าวถึงจากหน่วยงานรัฐ

การให้พื้นที่ในประวัติศาสตร์แก่ชาวบ้านบางระจันซึ่งเป็นสามัญชนนั้นเป็นไปตามนัยทางการเมือง คือ การสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ การกระตุ้นให้คนนึกถึงค่านิยมต่าง ๆ โดยเฉพาะในยุคของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นคณะผู้ยึดอำนาจการปกครอง โดยรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง เมื่อวันที่พฤหัสบดี ที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นหัวหน้าคณะ เช่น ค่านิยม 12 ประการ ที่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งค่านิยมข้อที่ 1 คือ มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติในปัจจุบัน (เดลินิวส์, 2557) ดังนั้นวิชาประวัติศาสตร์จึงได้รับการยกให้มีความสำคัญในยุคของ คสช. และมีการแยกวิชาประวัติศาสตร์ออกมาเป็นวิชาพื้นฐานอีกหนึ่งวิชา

4.2.2 ให้ความสำคัญกับสถาบันที่เก่าแก่และประวัติศาสตร์

ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะพบแนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์นิยมประเด็น เรื่อง ให้ความสำคัญกับสถาบันที่เก่าแก่และประวัติศาสตร์ คือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขปกครองบ้านเมืองโดยยึดหลักทศพิธราชธรรม ดูแลทุกข์สุขของราษฎร ปกป้องบ้านเมือง และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยมีกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการปกครอง (พลับพลึง คงชนะ, 2554, น. 36)

จากข้อความในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะพบว่าประวัติศาสตร์มีเนื้อหาที่ให้ความสำคัญกับสถาบันที่เก่าแก่ นั่นคือ สถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งพระมหากษัตริย์จะมีพระปรีชาสามารถทั้งทางด้านโลก คือ การปกครองบ้านเมือง และทางธรรม คือ การใช้หลักพระพุทธศาสนาในการปกครองบ้านเมืองที่เรียกว่าหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งจะพบเนื้อหาทำนองนี้ในประวัติศาสตร์ไทย และเป็นธรรมเนียมที่พระมหากษัตริย์ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน หากพิจารณาก็จะพบว่าการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผู้ปกครองเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้ถูกปกครองจะเป็นผลดีในระยะยาวและถาวรมากกว่าการใช้กำลัง การที่จะให้ผู้ถูกปกครองอยู่ภายใต้กฎกติกาของบ้านเมืองนั้น สิ่งที่คุณปกครองต้องมีคืออำนาจในการจัดการบริหารบ้านเมือง ซึ่งการจะสร้างอำนาจให้กับผู้ปกครองจะใช้เพียงอำนาจทางกองกำลังทหารคงไม่สามารถควบคุมประชากรได้ทั้งหมดแต่ถ้าผู้ปกครองสร้างชุดความเชื่อขึ้นมาแล้วทำให้ผู้ถูกปกครองเชื่อในชุดความเชื่อนั้นก็จะทำให้ง่ายในการบริหารจัดการบ้านเมือง ดังที่ ธเนศ วงศ์ยานนาวา กล่าวว่า ความเชื่อเป็นฐานของความคิดที่ทำให้ผู้คนที่อยู่ในสังคมนั้นมีประสบการณ์ต่อสรรพสิ่งในลักษณะแบบนั้น ๆ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2559, น. 209) นั่นหมายความว่า การทำให้ผู้ถูกปกครองเชื่อในเรื่องที่อยากให้เชื่อจะทำให้ผู้ถูกปกครองไม่คิดต่อต้านผู้ปกครองแม้สัก ๆ จะรู้สึกไม่พอใจก็ตาม ซึ่งจะเห็นได้จากวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น ศรีธนญชัย จากการศึกษาของศิริพร ศรีวรรณต์ พบว่า ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับคู่กรณี ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในสังคมในนิทานมุขตลก ได้ข้อสรุปว่าความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกและคู่กรณี มักจะแฝงการบอกเล่าข้อมูลทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับโครงสร้างของสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในสังคมแบบแผนและกรอบของสังคม โดยที่ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในนิทาน

ทั้งสองเรื่องมักจะสะท้อนให้เห็นถึงความไม่พอใจของผู้ไร้อำนาจที่มีต่อผู้ที่มีอำนาจในสังคม แต่เนื่องจากระบบสังคมไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายผู้ไร้อำนาจสะท้อนความไม่พอใจได้อย่างเปิดเผย จึงได้ใช้มุขตลกเป็นศาสตร์อาวุธในการตอบโต้ (ศิริพร ศรีวรภานต์, 2544, น. 131)

4.2.3 แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์จะเกิดขึ้นเมื่อรู้สึกว่าคุณค่าชาติตนเองถูกคุกคามจากศัตรูภายในและภายนอก

ในประเด็นนี้จะพบได้ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ ประเด็นเรื่องภาษาไทย มีเนื้อหา คือ ภาษาประเทศไทยมีภาษาเป็นของตนเองและเป็นเอกลักษณ์ของไทย ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับต่างชาติ ชาวต่างชาติได้นำเอาภาษาของตนเข้ามาเผยแพร่ด้วย และนอกจากนี้กระแสโลกาภิวัตน์เปลี่ยนแปลงไปทำให้อารยธรรมต่างชาติหลั่งไหลเข้ามาในภาษา มีศัพท์สแลงเกิดขึ้นในหมู่วัยรุ่น ดังนั้น ถ้าคนไทยไม่ช่วยกันรักษาภาษาไทยเอาไว้ก็จะทำให้ภาษาไทยสูญหายไปได้ (สุเทพ จิตรชื่น, 2552, น.138)

เมื่อนำข้อความข้างต้นมาพิจารณาก็จะพบว่า การทำให้ภาษาไทยกลางเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นไทย แต่ภาษาที่ใช้ในประเทศไทยมีหลากหลายภาษาตามท้องถิ่น ซึ่งภาษาไทยที่ใช้ในภาคกลางถูกกำหนดให้เป็นภาษามาตรฐานที่พลเมืองในประเทศไทยต้องใช้ การสร้างภาษาไทยกลางให้เป็นภาษามาตรฐานของประเทศไทย ในช่วงที่ทางรัฐบาลไทยให้ความสนใจเรื่องภาษาไทย คือ ช่วงที่ประเทศไทยตกอยู่ภายใต้กองทัพอของต่างชาติในสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย นโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม คือ การสร้างความเป็นไทย ดังนั้นจึงมีการให้ใช้ภาษาไทยที่ใช้ในภาคกลางเป็นภาษาของชาติไทย แนวทางการใช้ภาษาไทยกลางให้เป็นภาษามาตรฐาน มีอยู่ 2 แนวทาง คือ (1) กระทรวงศึกษาธิการให้นักเรียนใช้ภาษามาตรฐานแทนภาษาถิ่นในโรงเรียน จะเห็นว่านโยบายนี้มีนัยการเหยียดหยามภาษาถิ่น (2) การทำให้ภาษามาตรฐานเป็นภาษาของพลเมืองทั่วไป ไม่ใช่แค่ของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง วิธีการก็คือ มีวิธีการเขียนง่าย ๆ คนมีการศึกษาน้อยก็อาจเขียนได้ถูกต้อง และมีภาษาพูดที่ไม่สื่อแสดงความแตกต่างของสถานภาพทางสังคม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2557, น. 136 - 137) จะเห็นว่าภาษาไม่ได้เป็นแค่เครื่องมือสื่อสารเท่านั้น แต่ภาษายังมีอำนาจควบคุมคนในสังคมให้เป็นไปตามที่ผู้นำต้องการ โดยที่ผู้ถูกควบคุมไม่รู้ตัว

4.3 แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ

แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ เป็นลักษณะชาตินิยมที่มีความก้าวร้าวเน้นการใช้กำลังทหาร และเน้นการขยายดินแดนหรือขยายอำนาจไปครอบครองดินแดนอื่น จึงเรียกชาตินิยมแบบนี้ในอีกทางหนึ่งได้ว่าเป็น ลัทธิจักรวรรดินิยม อีกทั้งชาตินิยมลักษณะนี้จึงมองว่าประชาธิปไตยเป็นแหล่งบ่มเพาะความอ่อนแอ มีประเด็นที่สำคัญ คือ

4.3.1 เน้นการใช้ทหาร และการขยายดินแดน

ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะพบแนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ ในประเด็นเรื่อง เน้นการใช้ทหาร และการขยายดินแดน ดังนี้ ผู้นำมีความสามารถในการปกครองบ้านเมืองในสมัยอยุธยา ข้อความในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้กล่าวว่า “ในสมัยอยุธยามีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระปรีชาสามารถด้านการสงคราม จึงทำให้ขยายดินแดนและอำนาจได้กว้างไกล นอกจากนี้ยังมีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระปรีชาสามารถด้านการปกครอง ส่งเสริมการค้าขาย การติดต่อกับต่างชาติ และมีการส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ทำให้กรุงศรีอยุธยานั้นมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ มีความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรม” (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2555, น. 35)

เนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีการกล่าวถึงพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ด้านการสงคราม ทำให้ขยายดินแดนและอำนาจได้กว้างไกล ซึ่งเรื่องราวที่ได้รับการกล่าวถึงในเนื้อหาประวัติศาสตร์ คือ การทำสงครามโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายดินแดน ขยายพระราชอำนาจ แต่หากเป็นฝ่ายถูกกระทำก็จะกล่าวว่าถูกโจมตี เช่น พม่ายกทัพมาโจมตีอยุธยา แต่ถ้าเป็นฝ่ายไปกระทำก็จะกล่าวว่า เพื่อป้องกันบ้านเมือง หรือขยายอาณาจักร การขยายดินแดนเป็นการขยายพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ โดยการเข้าครอบครองบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือความประพฤติของบุคคลหรือกลุ่มคนที่ถูกควบคุม เช่น ในสมัยอยุธยาตอนต้นได้แบ่งการปกครองเป็น (1) การปกครองส่วนกลาง (2) การปกครองส่วนหัวเมือง และ (3) หัวเมืองประเทศราช หัวเมืองประเทศราช คือ เมืองหรือแคว้นที่ยอมรับอำนาจของอยุธยา โดยเจ้าเมืองหรือแคว้นนั้นมีอิสระในการปกครองตนเองแต่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการให้กรุงศรีอยุธยาตามเวลาที่กำหนดไว้ และต้องส่งกองทัพมาช่วยเหลือเมื่อเกิดสงคราม (พลับพลึง คงชนะ, 2554, น. 37)

4.3.2 การเชื่อฟังผู้นำที่มีเพียงหนึ่งเดียวอย่างไม่มีเงื่อนไข

เนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีการกล่าวถึงพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์เป็นหลัก เช่น “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้สำเร็จ ทรงปรับปรุงสังคมและฟื้นฟูวัฒนธรรม ทำให้อาณาจักรธนบุรีมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง” (พลับพลึง คงชนะ, 2554, น. 69)

จะเห็นได้ว่าแนวทางการเขียน การวางโครงเรื่องประวัติศาสตร์ยังคงวนเวียนซ้ำไปซ้ำมาเหมือนเดิม ดังที่ ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ยกตัวอย่างการศึกษาประวัติศาสตร์ในเมืองไทยไว้ดังบทกวีนิพนธ์ Henry Wadsworth Longfellow แปลโดยล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 ว่า

“ประวัติวีรบุรุษไซร์	เตือนใจ เรานา
ว่าอาจจะยังชนม์	เลิศได้
และยามจะบรรลัย	ทิ้งซึ่ง
รอยบาทเหยียบแน่นไว้	แทบพื้น ทรายสมัย”

แนวทางดังกล่าวถือว่าเป็นแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์ในเมืองไทย แต่การศึกษาประวัติศาสตร์โดยใช้บุคคลเป็นปัจจัยเดียวในการอธิบายความเปลี่ยนแปลงในอดีต เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่ได้รับการยอมรับในชั้นที่สามหรือสี่ของโลก เพราะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอดีตมีความซับซ้อน มีปัจจัยที่หลากหลาย ถึงแม้ว่าบุคคลจะมีความยิ่งใหญ่สักเพียงใดก็ไม่มีทางควบคุมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2546, น. 185 - 186) การศึกษาประวัติศาสตร์จึงจำเป็นต้องนำหลักฐานที่รอบด้าน และข้อมูลที่หลากหลายมาเปรียบเทียบ ตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน

4.3.3 เป็นชาตินิยมแบบบ้าคลั่ง โดยการแบ่งเขา แบ่งเรา

ประวัติศาสตร์การทำสงคราม จะพบข้อความในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงทำสงครามป้องกันบ้านเมืองจากกองทัพพม่าหลายครั้ง จนกระทั่งเมื่อพระราชบิดาสวรรคต พระองค์ได้ทรงขึ้นครองราชสมบัติเมื่อ พ.ศ. 2133 ภายหลังจากที่ขึ้นครองราชสมบัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงทำสงครามป้องกันบ้านเมืองกับพม่าหลายครั้ง สงครามครั้งที่สำคัญ คือ สงครามยุทธหัตถี เมื่อ พ.ศ. 2135 ซึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงชนช้างกับพระมหากษัตริย์ของพม่าจนได้ชัยชนะ ภายหลังจากเหตุการณ์นี้ สงครามระหว่างอยุธยา กับพม่าจึงได้ยุติในช่วงเวลาหนึ่ง ทำให้อาณาเขตอยุธยาในรัชกาลของพระองค์ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง และอยุธยาได้เป็นอาณาจักรที่มีความมั่งคั่ง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทำให้อยุธยาพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (พลับพลึง คงชนะ, 2554, น. 49 - 50)

เมื่อนำข้อความจากแบบเรียนมาวิเคราะห์ก็พบว่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ในยุคสมัยอยุธยา จะมีเรื่อง การทำสงครามกับเพื่อนบ้านโดยเฉพาะกับพม่า และการสิ้นสุดอาณาจักรอยุธยาอันเนื่องมาจากถูกพม่าโจมตี นั่นคือการเสียกรุงครั้งที่ 2 การพยายามสื่อให้เห็นว่าสาเหตุของการเสียกรุงคือถูกฝ่ายพม่ารุกราน โจมตี เผาบ้านเผาเมืองเป็นการนำเสนอเพียงข้อมูลฝ่ายเดียว ซึ่งจะทำให้ผู้รับข้อมูลเกิดความรู้ว่าเป็นฝ่ายถูกกระทำ เกิดความรู้สึกเกลียดชังต่อเพื่อนบ้านได้ วาทกรรมเรื่องพม่า รุกราน โจมตี เผาบ้านเผาเมืองกรุงศรีอยุธยา นอกจากจะถูกถ่ายทอดซ้ำในแบบเรียนประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีการถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ซึ่งมีการนำกลับมาทำซ้ำใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า เช่นภาพยนตร์เรื่อง ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งมีถึง 5 ภาค ได้แก่ ภาคที่ 1 องค์ประกันหงสา, ภาคที่ 2 ประกาศอิสรภาพ, ภาคที่ 3 ยุทธนาวี, ภาคที่ 4 คิกนันทบุเรง, ภาคที่ 5 ยุทธหัตถิ เป็นต้น กระแสของภาพยนตร์แนวนี้ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ซึ่งภาพยนตร์เรื่อง ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ติด 1 ใน 10 อันดับภาพยนตร์ไทยทำรายได้สูงสุดตลอดกาล (ไทยรัฐออนไลน์, 2557) การสร้างสำนึกให้คนในชาติรักชาติโดยการสร้างสำนึกความเป็นพวกเดียวกันและแบ่งแยกคนอื่นจะพบได้ในประวัติศาสตร์ไทย ดังข้อความในแบบเรียนประวัติศาสตร์ข้างต้น ทั้งที่ความจริงคนในภูมิภาคอุษาคเนย์มีชาติพันธุ์ที่ผสมกันหลากหลายจนแยกไม่ออก

4.3.4 ชาติตนเองอยู่เหนือชาติอื่น

ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะพบแนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ ในประเด็นเรื่อง ชาติตนเองอยู่เหนือชาติอื่น ดังนี้

4.3.4.1 อิทธิพลของอาหารต่างชาติ คนไทยนิยมรับประทานข้าวแกง น้ำพริก ผักชนิดต่าง ๆ ซึ่งอาหารเหล่านี้มีประโยชน์ต่อร่างกาย ต่อมาเมื่ออารยธรรมต่างชาติได้หลั่งไหลเข้ามาทำให้การรับประทานอาหารของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป บางส่วนหันมานิยมรับประทานอาหารแบบต่างชาติมากขึ้น เช่น อาหารฟาสต์ฟู้ด อาหารญี่ปุ่น อาหารเกาหลี เนื่องจากมีความสะดวกและรวดเร็ว ผลที่เกิดจากการรับประทานอาหารแบบตะวันตกทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ เช่น ความอ้วน เนื่องจากอาหารส่วนใหญ่มีไขมันสูง (สุเทพ จิตรชื่น, 2552, น. 137)

การตั้งรกรากอาหารต่างชาติ เช่น อาหารฟาสต์ฟู้ด อาหารญี่ปุ่น อาหารเกาหลี ประโยชน์ต่อร่างกายน้อยกว่าอาหารไทยจะไม่ยุติธรรม เพราะอาหารเมื่ออยู่ที่หนึ่ง ในสังคมหนึ่ง ทั้งวัตถุดิบและรสชาติก็ต้องประยุกต์ตามวัตถุดิบที่มีในพื้นที่นั้น อาหารจึงถูกปรับให้เข้ากับความต้องการของคนในพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งอาหารไทยแท้เป็นอย่างไรเพราะอาหารในแต่ละยุคสมัยนั้นไม่เหมือนกันและประเทศไทยมีคนหลายกลุ่มหลายวัฒนธรรม อาหารก็แตกต่างกันไปตามภูมิภาค เมื่อก้าวถึงอาหารไทยทางการไทยก็มักเลือกอาหารของคนไทยภาคกลางแลมความเป็นชาววังให้เป็นภาพตัวแทนของอาหารไทยมาตรฐาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องแก้ไขภาพความเข้าใจเช่นนี้ในอนาคต (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, 2561) การพยายาม

นำเสนอของหน่วยงานรัฐที่ต้องการตั้งเกณฑ์ว่าอาหารมีอะไรบ้างเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะอาหารในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยผ่านการผสมผสานกับบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย ซึ่งแต่ละยุคสมัยก็มีทั้งการรับและส่งออกของวัฒนธรรมอาหาร ดังนั้นหากจะมีการกำหนดให้มีอาหารไทยแท้ในยุคนี้คงจะเป็นเพียงอาหารไทยแท้ที่เพิ่งสร้างเท่านั้น

4.3.4.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติ ในเรื่องนี้ได้มีการกล่าวถึงข้อดีและข้อเสียต่อสังคมไทย ในประเด็นที่กล่าวถึงข้อดีของการรับวัฒนธรรมต่างชาติก็จะกล่าวถึงในเรื่องพัฒนาการของสังคมในด้านต่าง ๆ โดยรับเทคโนโลยี และแนวคิดสมัยใหม่มาใช้ในสังคมไทย ส่วนประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลเสียของการรับวัฒนธรรมต่างชาติต่อสังคมไทย คือ การรับวัฒนธรรมที่หลากหลายโดยไม่กลั่นกรองก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยม โดยเชื่อว่าวัฒนธรรมต่างชาติดีกว่าวัฒนธรรมไทยดั้งเดิม เห็นว่าวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่ล้าหลัง ค่านิยมเช่นนี้นับว่าเป็นผลเสียต่อประเทศชาติ เพราะก่อให้เกิดความหลงผิดและดูถูกวัฒนธรรมของตนเอง นอกจากนี้แล้วบางครั้งยังยึดติดค่านิยมที่ผิด ๆ เช่น การยึดมั่นในวัตถุนิยมละเลยทางด้านจิตใจและคุณธรรม การหลงใหลชื่นชมวัฒนธรรมต่างชาติมากเกินไป ทำให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม จนก่อให้เกิดการขาดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งนับว่าเป็นผลเสียต่อการพัฒนาสำนึกของความเป็นชาติในระยะยาว (สุเทพ จิตรชื่น, 2552, น. 139)

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า วิธีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สืบส่ง ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งในด้านจิตใจทางด้านจิตใจวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน (พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553, มาตรา 4) หากแปลความหมายของคำว่าวัฒนธรรมจากข้างต้นก็จะเข้าใจว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่คนในสังคมร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น และเป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้สิ่งที่ดียิ่งขึ้นไปหรือที่เรียกกันว่าการพัฒนา เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมไทย สุจิตต์ วงษ์เทศ ได้อธิบายว่า คนไทย ความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย มีบรรพชนและมีรากเหง้าความเป็นมาร่วมกันอย่างแยกไม่ได้จากอุษาคเนย์ซึ่งอุษาคเนย์มีวัฒนธรรมร่วมหลาย อย่างมานานหลายพันปีแล้ว (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2555) แต่ข้อความในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต้องการสื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่า วัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม ควรอนุรักษ์ไว้ หนึ่ง คือ การห้ามให้มีการเปลี่ยนไปจากแบบแผนเดิม นอกจากประเด็นเรื่องวัฒนธรรมไทยแท้ไม่มีแล้วยังมีประเด็นเรื่อง การกำหนดให้วัฒนธรรมของภาคกลางเป็นวัฒนธรรมของชาติไทย ซึ่งทำให้วัฒนธรรมของแต่ท้องถิ่นถูกกดทับด้วยวัฒนธรรมของชาติอีกชั้นหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการพูดภาษาไทยกลางแทนภาษาถิ่นเมื่อติดต่อราชการ หรือตำนาน นิทานพื้นบ้านท้องถิ่นถูกตัดทิ้งในแบบเรียนเป็นต้น การที่ชนชั้น

นำพยายามตีกรอบให้วัฒนธรรมไทยให้เป็นสิ่งที่ห้ามเปลี่ยนแปลง ให้มีการยึดถือตามแบบแผนแต่ วัฒนธรรมของชาวบ้านกลับมีชีวิตชีวาเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง เห็นได้จากการแสดงอย่างลิเกและหมอลำซึ่ง ทั้งลิเกและหมอลำซึ่งไม่มีกรอบครอบงำ จึงเคลื่อนไหวไปกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างกลมกลืน

4.4 แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม

แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม เป็นลัทธิที่เกิดขึ้นในประเทศด้อยพัฒนาหรือกำลัง พัฒนา ส่วนใหญ่เกิดจากการต่อต้านการปกครองอาณานิคมของเมืองแม่ มีประเด็นที่สำคัญ คือ การต่อต้านชาติอื่นที่มีอำนาจเหนือชาติตนเอง ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะพบแนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่า อาณานิคมในประเด็นเรื่อง การต่อต้านชาติอื่นที่มีอำนาจเหนือชาติตนเอง คือ สมเด็จพระนเรศวร มหาราช มีพระราชกรณียกิจที่สำคัญ คือ การประกาศเอกราช เนื่องจาก พ.ศ. 2106 กองทัพพม่าโจมตี เมืองพิษณุโลกซึ่งเป็นเมืองสำคัญของอาณาจักรอยุธยาได้สำเร็จ กษัตริย์พม่าจึงนำตัวสมเด็จพระนเรศวร ไปประทับที่กรุงหงสาวดี ในฐานะตัวประกัน ต่อมาใน พ.ศ. 2112 กองทัพพม่าโจมตีกรุงศรีอยุธยา แดกพระมหาธรรมราชาจึงได้รับการสถาปนาเป็นกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ในครั้งนั้นพระมหาธรรม ราชาถวายพระสุพรรณกัลยาแก่กษัตริย์พม่า สมเด็จพระนเรศวรจึงได้เสด็จกลับอยุธยาและได้ไปปกครอง เมืองพิษณุโลก จนกระทั่งทรงทราบว่ากษัตริย์จากพม่ามี พระราชประสงค์จะกำจัดพระองค์ สมเด็จพระนเรศวรจึงทรงประกาศอิสรภาพจากพม่า เมื่อ พ.ศ. 2127 (พลับพลึง คงชนะ, 2554, น. 49)

จากตัวอย่างข้อความบางส่วนในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะพบว่าอาณาจักรกรุงศรีอยุธยามีฐานะเป็นเมืองขึ้น ของพม่าในช่วง พ.ศ. 2112 การอธิบายภาพประวัติศาสตร์ในช่วงที่สมเด็จพระนเรศวรประกาศอิสรภาพ จากพม่านั้น เป็นการอธิบายเพื่อให้สมเด็จพระนเรศวรมีความชอบธรรมในการแยกตัวออกจากพม่า และประกาศเอกราช ดังข้อความที่ว่า กษัตริย์จากพม่ามีพระราชประสงค์จะกำจัดสมเด็จพระนเรศวร สมเด็จพระนเรศวรจึงทรงประกาศอิสรภาพจากพม่า เมื่อ พ.ศ. 2127 ซึ่ง ศ.ดร.ลิขิต ธีรเวคิน ได้กล่าวถึง ความชอบธรรมทางการเมืองอยู่ 2 ประการ คือ (1) เมื่อกษัตริย์จะเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจ (Acquiring Power) ในระบบการเมืองจะมีกฎกติกาของการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจ เช่น ในสมัยโบราณกาลนั้นผู้ซึ่ง มีความสามารถและแข็งแรงที่สุดก็จะกลายเป็นผู้ปกครอง หรือผู้ที่สามารถจะแก้ปัญหาที่สังคมกำลัง เผชิญอยู่ก็就会有ความชอบธรรมเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจได้ จนกระทั่งถึงจุดที่มีประเพณีการสืบเชื้อสาย โอรสของกษัตริย์ก็มีสิทธิที่จะสืบราชสมบัติต่อจากพระบิดาจนกลายเป็นประเพณีการสืบสันตติวงศ์ และในบางกรณีการใช้กำลังเข้ายึดอำนาจจนกุมสถานการณ์ได้ก็จะกลายเป็นผู้ที่มีความชอบธรรมที่จะ เป็นผู้ครองอำนาจรัฐ (2) ความสัมฤทธิ์ผลในการปกครองบริหาร (Performance) จะมีความสำคัญยิ่ง

ในกรณีที่สังคมมีปัญหาวิกฤตอย่างหนัก ประชาชนต้องการให้มีการแก้ปัญหาโดยเร็ว (ลิขิต ธีรเวคิน, 2549) นอกจากประเด็นเรื่องการสร้างความชอบธรรมแล้วก็จะพบว่า การสร้างภาพให้พม่าที่อยู่เหนืออยุธยาในขณะนั้นเป็นผู้ร้าย เช่น พ.ศ. 2106 กองทัพพม่าโจมตีเมืองพิษณุโลกซึ่งเป็นเมืองสำคัญของอาณาจักรอยุธยา, กษัตริย์จากพม่ามีพระราชประสงค์จะกำจัดสมเด็จพระนเรศวร การทำให้พม่าที่อยู่เหนืออยุธยาในช่วงเวลานั้นเป็นผู้ร้าย เป็นฝ่ายกระทำต่ออยุธยานั้น เพื่อต่อต้านอำนาจของฝ่ายพม่าและอยุธยามีสิทธิ์ที่จะไม่อยู่ภายใต้อำนาจของพม่าอีกต่อไป

4.5 สรุป

การจะมองประวัติศาสตร์ให้เข้าใจต้องมองให้เห็นภาพรวมทั้งหมดก่อนแล้วจึงเจาะไปแต่ละประเด็น แต่ประวัติศาสตร์กระแสหลักของไทยมุ่งไปเพียงประเด็นเดียว แล้วเอาความเข้าใจของประเด็นนั้นไปอธิบายภาพรวมประวัติศาสตร์ทั้งหมด ทำให้ประวัติศาสตร์มีความคาดเคลื่อน เนื้อหาบางส่วนไม่ถูกนำเสนอ ซึ่งประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่เกิดในอดีตของคนจำนวนมาก มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์มีหลายปัจจัยและมีความซับซ้อน นอกจากจะพยายามเสาะหา สืบสวนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์แล้ว ต้องรู้ประวัติของการเขียนประวัติศาสตร์ด้วย เพราะผู้ชนะคือผู้เขียนประวัติศาสตร์ ดังนั้นคงจะแยกประวัติศาสตร์ออกจากการเมืองไม่ได้ ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ ในยุคของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ให้มีการจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์ชาติไทย ฉบับราชการกรมศิลปากร ได้จัดพิมพ์ออกเผยแพร่เมื่อปลายเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2559) จะเห็นว่าผู้ปกครองได้พยายามเข้าไปรื้อสร้างประวัติศาสตร์เพื่อเข้าไปควบคุมอดีต และต้องการให้รู้ประวัติศาสตร์เท่าที่รัฐนำเสนอเท่านั้น

ถ้าถามว่าประวัติศาสตร์มีความสำคัญเช่นไรทำไมผู้ปกครองจึงต้องให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะกับประวัติศาสตร์ชาติของตนเอง จะเห็นว่าเนื้อหาความเป็นมาของชาติในประวัติศาสตร์จะถูกเขียนให้ดูยิ่งใหญ่ มีผู้นำที่กล้าหาญ มีความสามารถทั้งในด้านโลกและด้านธรรม รวมถึงการเสียสละของบรรพบุรุษในการปกป้องแผ่นดิน การใช้ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นหลักในการอธิบายประวัติศาสตร์ นี่คือประวัติศาสตร์ชาติไทยที่เป็นรูปแบบสำเร็จรูปตามที่รัฐต้องการให้เป็น ซึ่งมีนัยทางการเมืองแฝงอยู่หรือที่เรียกว่าประวัติศาสตร์ชาตินิยม คือ การใช้ประวัติศาสตร์ในการสร้างชาติ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่รัฐเห็นว่าคนในประเทศแตกความสามัคคี เช่นในสมัยจอมพล ป.พิบูล สงคราม เป็นนายก, ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายก จนกระทั่งในยุคของ คสช. ซึ่งมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายก ได้พยายามสร้างความปรองดองภายในประเทศหลังจากที่คนในชาติมีแนวความคิดแบ่งเป็น 2 ฝ่าย หลังจากมีการรัฐประหารนายทักษิณ ชินวัตร ที่ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ซึ่งมีพลเอก สนิธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะ ในปี พ.ศ. 2549 จนกระทั่งเกิดรัฐประหารอีกครั้งในปี พ.ศ. 2557 ที่เรียกว่ายุค คสช. ซึ่งพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไทยคนที่ 29 ได้มีนโยบายที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งแบบเรียนทางประวัติศาสตร์ของไทยได้แอบแฝงไปด้วยแนวคิดชาตินิยม มีการสร้างศัตรู ประวัติศาสตร์ชาติไทยให้ภาพแก่คนอื่นทำอะไรบ้างกับชาติตน แต่ไม่ได้กล่าวถึงว่าตนไปทำอะไรกับใครบ้าง การสร้างประวัติศาสตร์ชาตินิยมในแบบเรียนที่กำลังทำกันอยู่ช่วงนี้เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง จะอยู่อย่างไรเมื่อต้องรวมเพื่อนบ้านเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ลึก ๆ คนไทยยังมีภาพพม่าเผากรุงศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

วิจัยฉบับนี้ศึกษาแนวคิดชาติแนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้ศึกษาใน 2 ประเด็น คือ

1. พัฒนาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. วิเคราะห์แนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

5.1 สรุป

หลังจากการค้นคว้าจึงพบคำตอบของ 2 ประเด็น ดังนี้

5.1.1 พัฒนาการเนื้อหาในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับเนื้อหาในแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งในบทที่ 3 จากการศึกษาพัฒนาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

5.1.1.1 เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่จัดพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2547 พบว่าเนื้อหาประวัติศาสตร์ได้มีสร้างแนวความคิดแบ่งเรา แบ่งเขา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกชาติแต่จะเกลียดฝ่ายตรงข้าม เห็นได้จากการเขียนประวัติศาสตร์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างอยุธยากับอาณาจักรรอบข้างจะเป็นเรื่องการทำสงคราม ซึ่งทำให้เกิดแบ่งขั้ว ฝ่ายดี ฝ่ายร้ายอย่างชัดเจน

5.1.1.2 เนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่จัดพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2550 พบว่าจากนโยบายนายทักซิณ ชินวัตร ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและการพยายามทำให้ประเทศเป็นที่ยอมรับ เพื่อดึงดูดให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ดังนั้นการมองเพื่อนบ้านในยุคนี้นี้จึงเป็นการมองในแง่ความร่วมมือในการสร้างผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนในช่วงนี้จึงมีการลดเรื่องการทำสงครามลง ความเข้มข้นของเรื่องการเน้นย้ำการแบ่งเราแบ่งเราลดลงในช่วงนี้

5.1.2.3 แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม

การต่อต้านชาติอื่นที่มีอำนาจเหนือชาติตนเอง ส่วนแนวคิดชาตินิยมแนวเสรีไม่ปรากฏในเนื้อหาประวัติศาสตร์ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบไปด้วยประเด็นสำคัญ คือ (1) ทุกประเทศชาติมีความเท่าเทียมกัน (2) ประชาชนมีเสรีภาพทางการเมือง และ (3) การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลมากกว่าชาติ ซึ่งผู้ปกครองได้พยายามควบคุมประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะกับประวัติศาสตร์ชาติของตนเอง จะเห็นว่าเนื้อหาความเป็นมาของชาติในประวัติศาสตร์จะถูกเขียนให้ดูยิ่งใหญ่ มีผู้นำที่กล้าหาญ มีความสามารถทั้งในด้านโลกและด้านธรรม รวมถึงการเสียสละของบรรพบุรุษในการปกป้องแผ่นดิน การใช้ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นหลักในการอธิบายประวัติศาสตร์เนื้อหาในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับเนื้อหาในแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้รับอิทธิพลการเขียนจากบริบทในสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์จะได้รับความสนใจก็ต่อเมื่อสังคมไทยเกิดความวุ่นวาย และรัฐต้องการสร้างความเป็นชาติให้เกิดในสำนึกของคนไทย ดังจะเห็นได้จากยุคของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้แยกวิชาประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน มีชั่วโมงเรียน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

5.2 ข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5.2.1 เนื่องจากการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษา แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพียงชั้นเดียว จากแบบเรียนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาแบบเรียนประวัติศาสตร์ในชั้นอื่น ๆ และแบบเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้เห็นถึงการถ่ายทอดแนวความคิดชาตินิยมผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์

5.2.2 ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอว่าในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้มีแนวความคิดชาตินิยมแฝงอยู่ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (1) แนวคิดชาตินิยมแนวอนุรักษ์ (2) แนวคิดชาตินิยมขยายอำนาจ (3) แนวคิดชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม และ (4) แนวคิดชาตินิยมแนวเสรี ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาอุดมการณ์อื่น ๆ เพิ่มเติม

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ไกรฤกษ์ นานา. (2558). *ไขปริศนาประเด็นอำพราง ในประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ขจร สุขพานิช. (2527). *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- คาราบาว. (2561). *เนื้อเพลง บางระจันวันเพ็ญ*. สืบค้นจาก <https://lyrics.mthai.com/life/2719.html>
- คำ ผกา. (2559). *ทั้งหมด ขวา-หัน!*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- คำขวัญวันเด็กผ่านการเมืองไทยแต่ละยุคสมัย. (2562). *ผู้ใหญ่อยากปลูกฝังอะไรเด็กไทย*. สืบค้นจาก <https://thematter.co/pulse/childrens-day-motto/43637>
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2548). *อยุธยา : ประวัติศาสตร์และการเมือง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2559). *ประวัติศาสตร์ชาติไทย ประวัติศาสตร์ของใคร วิชาภักษ์ประวัติศาสตร์ ชาติไทย* ฉบับราชการกรมศิลปากร. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/club/art-and-culture/article_5681.
- ชานันท์ ยอดหงษ์. (2556). *“นายใน”สมัยรัชกาลที่ 6*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ณัฐพร ละอองอินทร์. (2557). *นโยบายของไทยในยุครัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ต่อชนกลุ่มน้อยของเมียนมาร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดลินิวส์. (2557). *ห้องไว้ ค่านิยมหลัก 12 ประการ*. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/article/267690>
- ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค 1 – 6. (2558). สืบค้นจาก <http://tamroiphraubuddhabat.com/xmb/viewthread.php?tid=918>
- ไทยรัฐฉบับพิมพ์ (2559). *สพฐ.รูกสอนประวัติฯ-ภูมิศาสตร์เข้ม*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/729135>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2557). *เด็กไทยเตรียมห้อง 'ค่านิยม 12 ประการ เริ่มเทอม 2 ปี พ.ศ. 2557*. สืบค้นจาก [57https://www.thairath.co.th/content/451024](https://www.thairath.co.th/content/451024)

- ไทยรัฐออนไลน์. (2557). *อันดับหนึ่งไทยทำเงินตลอดกาล หนึ่งดังไม่ต้องดีจริงหรือ?*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/468808>
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2559). *ความสมเหตุสมผลของความชอบธรรม (การครอบงำ)*. กรุงเทพฯ : สมมติ.
- ธีรจุฑา เมฆิน. (2558). *แนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมที่ปรากฏในนวนิยายของทมยันตี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีรชัย บุญมาธรรม. (2528). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของหัวเมืองกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2336 – 2450. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล นิ่มนวล. (2559). *การเมืองในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2503 – 2551 (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). *นอกรั้วโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). *โชน, คาราบาว, น้ำเน่าและหนังไทย*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2559). *ความไม่ไทยของคนไทย*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ประชา สุวิธานนท์. (2558). *ไทย ๆ อัตลักษณ์ไทย: จากไทยสู่ไทย ๆ*. นนทบุรี : ฟ้ายเดียวกัน.
- ประภาพร สีหา. (2560). *ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557 (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประวิทย์ วงศ์เป็ง. (2551). *โรงเรียนของคนพลัดถิ่น : การสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมในระบบการศึกษาของโรงเรียนบนฐานมันกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เปรมโรจน์ บางอ้อ. (2556). *แนวคิด “ชาตินิยม” ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553*. สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2553/A/069/29.PDF>
- พลับพลึง คงชนะ. (2554). *ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- พิพัฒน์ กระแจะจันทร์. (2561). *อาหารไทยแท้ ถึงจะอร่อยแบบไทย ๆ แต่ก็กัดกันรสชาติอาหารด้วยชาตินิยม*. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/thai-select-concept/>
- มติชนสุดสัปดาห์. (2560 4). *รายงานพิเศษ : 5 นักวิชาการชวนมอง ประวัติศาสตร์ - การเมือง 85 ปี หลังอภิวัฒน์สยาม*. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_43158
- มติชนออนไลน์. (2552). *สพฐ.ปรับโครงสร้างวิชาประวัติศาสตร์ ให้เรียนเพิ่ม 1 ชม./สัปดาห์ทุกชั้น*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/qol/detail/9520000044745>.

- มดิชนออนไลน์. (2557). สพฐ. เล็งแยกวิชาประวัติศาสตร์-หน้าที่พลเมือง ไม่รวมในกลุ่มสาระสังคมฯ. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/qol/detail/9570000060738>.
- ลาวัญญ์ วิทยาวุฑฒิกุล. (2555). ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพฯ : พัฒนาวิชาการ.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2549). ความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) ของผู้ใช้อำนาจรัฐ. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/daily/detail/9490000028434>.
- วิบูล สินธุมาลย์. (2554). การรับรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว : ผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยและลาว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 (ค.ศ. 1975 - 2009) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2555). ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ศิริพร ศรีวรกานต์. (2544). ศรีธัญชัย ไทย-เยอรมัน : การศึกษาเปรียบเทียบนิทานมุขตลกศรี-ธัญชัยกับทิลล์ ออยเลนชเปเกิล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิลปวัฒนธรรม. (2562). จารึกพ่อขุนฯ “แหวกประเพณี” เมื่อสระลอย ลอยมาจมนอยู่ใน “ศิลาจารึกหลักที่ 1”. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_2262.
- ศุภชัย เจริญวงศ์. (2544). ถอดรหัสการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สนั่น เมื่องวงษ์. (2547). ประวัติศาสตร์และการเขียนประวัติศาสตร์. สืบค้นจาก [file:///C:/Users/ACER/Downloads/1288-4232-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ACER/Downloads/1288-4232-1-PB%20(1).pdf)
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2544). อุดมการณ์การเมืองร่วมสมัย. นครปฐม : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน.
- สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. (2547). สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- สายพิน แก้วงามประเสริฐ. (2537). ภาพลักษณ์ท้าวสุรนารีในประวัติศาสตร์ไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต). ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สิทธิชัย สุขคะตะ. (2557). การวิเคราะห์ว่าทฤษฎีชาตินิยมไทยในแบบเรียนสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2555). วัฒนธรรมร่วมในอุษาคเนย์ รากเหง้าเก่าแก่ของประชาคมอาเซียน. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2012/08/42238>
- สุเทพ จิตรชื่น. (2552). สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.

สุนทร ชูตินธรานนท์. (2557). *ชาตินิยมในแบบเรียนไทย*. กรุงเทพฯ : มติชน.

สุภางค์ จันทวานิช. (2559). *ทฤษฎีทางสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

อำนวยการพิมพ์. (2550). *สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แม็ค.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก

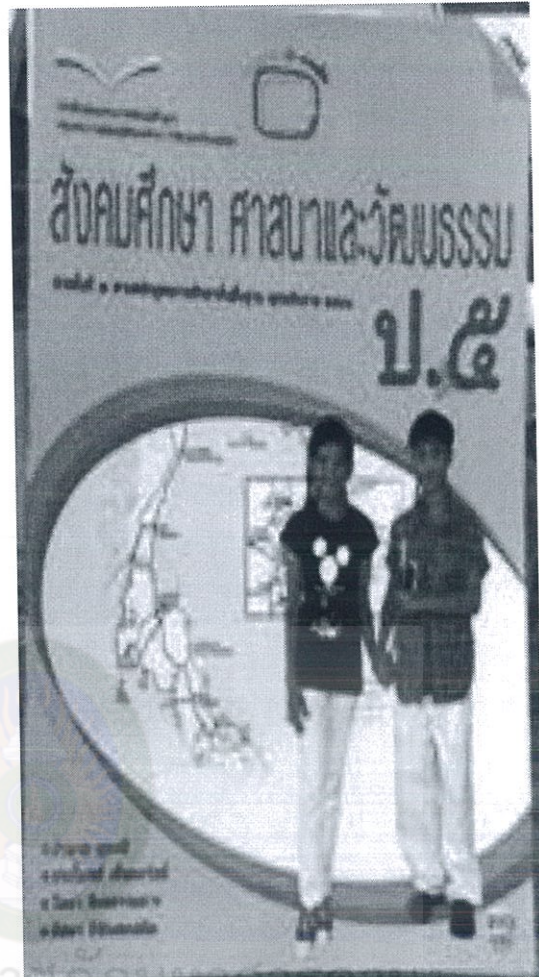

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

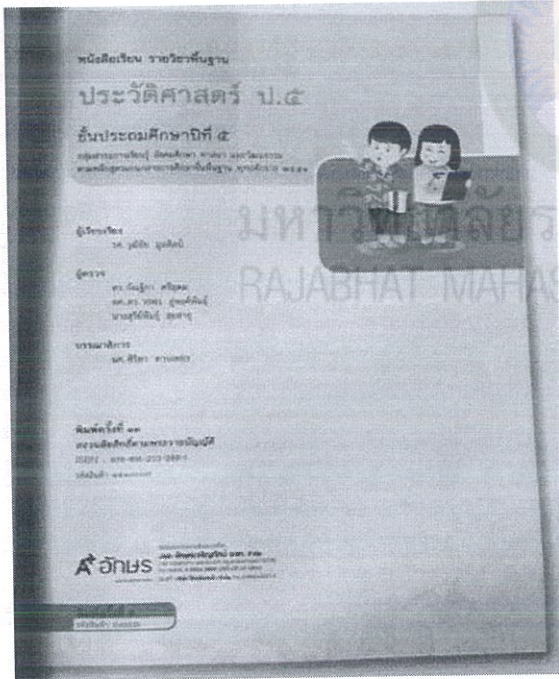
ภาคผนวก ก

รูปภาพแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ ก.1 แบบเรียนประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544

ภาพที่ ก.๒ แบบเรียนประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

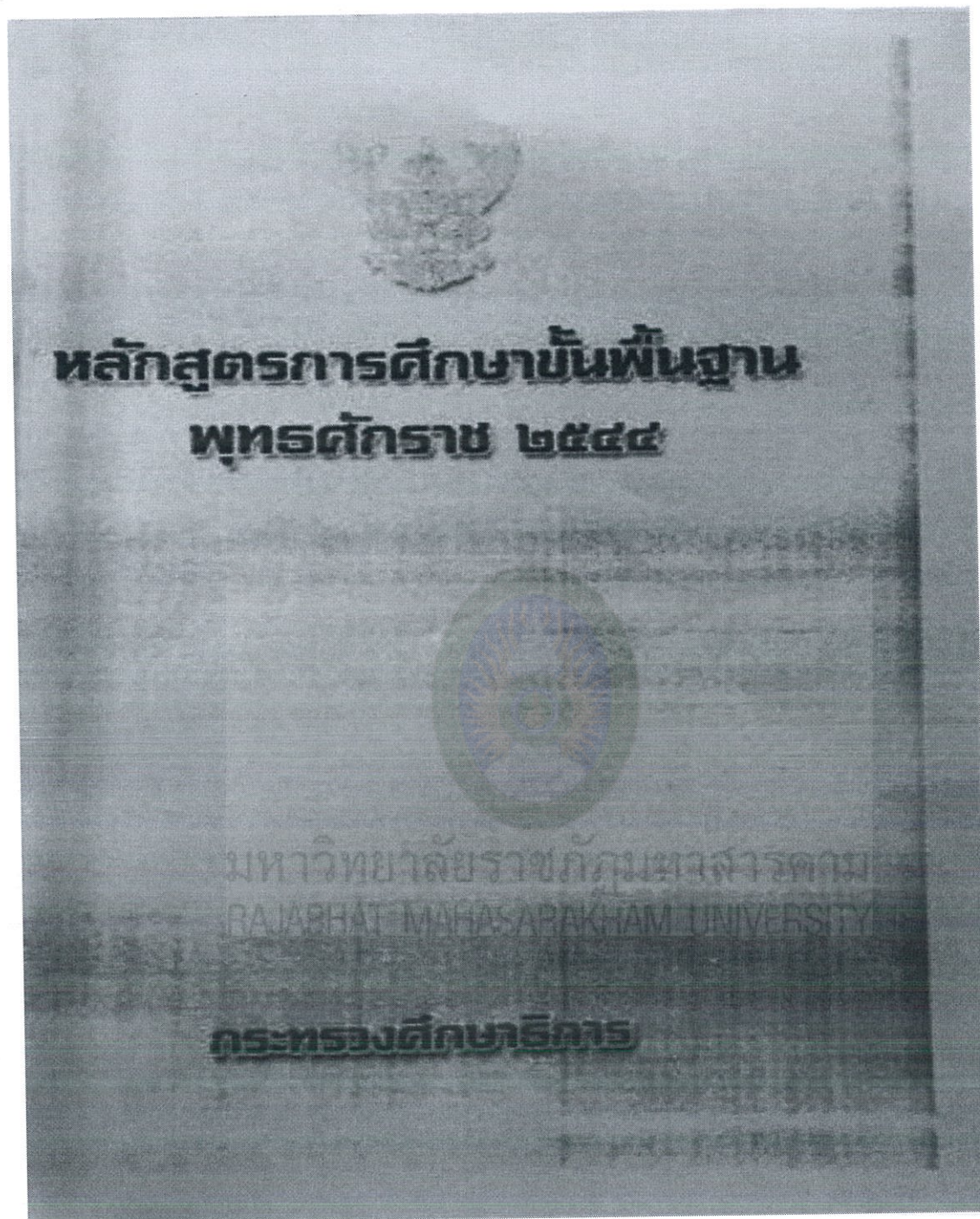

ภาคผนวก ข

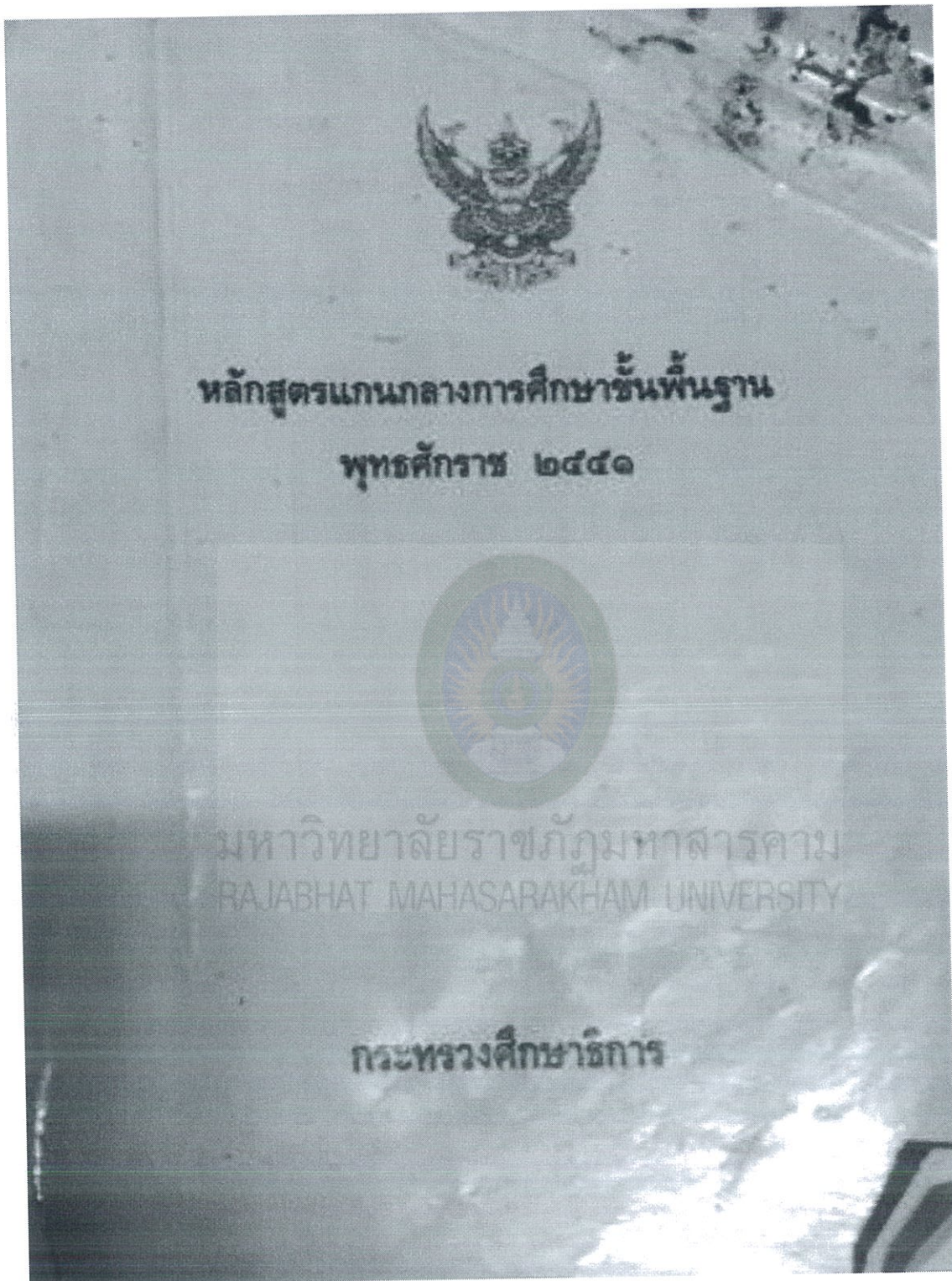
รูปภาพหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ ข.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ภาพที่ ข.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางสาวโชษิตา แก้วอาษา
วัน เดือน ปี เกิด	4 พฤษภาคม 2535
ที่อยู่ปัจจุบัน	2 หมู่ 7 ตำบลวังม่วง อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น 40340
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2558	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2562	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY